

”VAUVA ON TULLU NÄKYVÄKS”
Ensikotien toiminnanjohtajien ajatuksia ensikotityön
kehittämisestä

Jenni Saharinen ja Sini Seppälä
Opinnäytetyö, kevät 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä
Pieksämäki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Saharinen, Jenni & Seppälä, Sini. ”VAUVA ON TULLU NÄKYVÄKS” Ensikotien toiminnanjohtajien ajatuksia ensikotityön kehittämisestä. Pieksämäki, kevät 2010, 49s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosiaali- ja kasvatustieteiden suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyö oli luonteeltaan laadullinen tutkimus, joka liittyi läheisesti Ensi- ja turvakotien liiton Vauvana elämä alkaa -kehittämishankkeeseen. Työn tarkoituksena oli selvittää, miten kyseinen hanke oli toiminnanjohtajien näkökulmasta ensikodeissa onnistunut ja millaisia kehittämistarpeita ensikodeilla heidän mielestään jatkossa on.

Aineistona käytettiin ensikotien toiminnanjohtajien haastatteluja. Tutkimuksen aineisto kerättiin kesän ja syksyn 2009 aikana haastattelemalla kymmentä ensikodin toiminnanjohtajaa puhelimitse. Haastattelut kirjoitettiin nauhalta tarkkasanaisesti muistiin ja analysoitiin sisällönanalyysia hyödyntäen. Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu kiintymyssuhteeseen ja varhaiseen vuorovaikutukseen liittyvästä teoriasta, joiden tukeminen ja vahvistaminen ovat päätavoitteita ensikotien tekemässä vauvatyössä. Lisäksi kerrottiin ensikotityön synnystä ja kehityksestä sellaiseksi, kuin se tänä päivänä toteutuu. Katsausta luotiin myös Vauvana elämä alkaa -hankkeeseen sekä muissa maissa tehtävään ensi- ja turvakotityyppiseen työhön.

Vauvana elämä alkaa -hankkeessa kehittämisen tukimuotoina käytettiin koulutus- ja kehittämispäiviä, paikallisseminaareja, ensikotien itse valitsemissa kehittämishankkeissa, hankkeen työntekijöiden jalkautumista kentälle sekä ensikotien muodostamia lähiverkostoja. Kaikkiin näihin toimintoihin oltiin pääosin tyytyväisiä, erityisen toimivina pidettiin ensikotien lähiverkostoyhteistyötä, paikallisseminaareja ja jalkautuvaa työtä. Tulevaisuuden kehittämishaasteet vaihtelivat ensikodeittain, mutta yhteisenä kehittämishaasteena oli edelleen Vauvana elämä alkaa -hankkeessakin tavoiteltu ylisukupolvisen lastensuojeluasiakkuuden katkaiseminen ja vauvojen esiin nostaminen ensikotityössä.

Tulokset antoivat tärkeää tietoa ensikotien tämänhetkisestä tilanteesta. Vauvana elämä alkaa -hankkeella onnistuttiin kehittämään ensikotityötä, mutta kehittämisen tarvetta on edelleen runsaasti. Jatkossa opinnäytetyötä voidaan hyödyntää Ensi- ja turvakotien liiton hanketyöskentelyn kehittämisessä ja kehittymistä tukevien toimintojen löytämisessä.

Asiasanat: ensikoti, kiintymyssuhde, varhainen vuorovaikutus, kehittäminen

ABSTRACT

Saharinen, Jenni and Seppälä, Sini.

”BABY HAS BECOME VISIBLE” Thoughts of Mother and Child Homes’ Executive Managers about Developing the Work in Mother and Child Homes. 49p., 1 appendix. Language: Finnish. Pieksämäki, Spring 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services + Kindergarten Teacher Qualification.

Our thesis was a qualitative research closely related to “Vauvana elämä alkaa” project of The Federation of Mother and Child Homes and Shelters. The goal of this thesis was to find out how this project had succeeded according to the executive managers of mother and child homes, and what kind of developing needs they found in mother and child homes in future.

The interviews of mother and child homes’ executive managers were used as a material. We gathered the material by interviewing the executive manager of each mother and child home by phone during the summer and autumn 2009. The interviews were written down accurately from the tape and analyzed by exploiting the content analyzing method. We gave an introduction to our interviews with the theory of attachment and early interaction. Supporting and strengthening of these two things were the main goals in babywork done in mother and child homes. In addition we told about the birth and development of work in mother and child homes, how it had become what it is today. We also made a survey of the mother and child home kind of work abroad.

In “Vauvana elämä alkaa” project the development methods were education- and development days, local seminars, equal development projects chosen by mother and child homes, footing of project workers and local area networks of mother and child homes near each other. Executive managers had mainly been satisfied with all of these methods, especially local area networks, seminars and footing had been good. All mother and child homes had different kinds of development needs in future, but still one common development need was to prevent over-generational child welfare clienthood and to bring babies into focus in mother and child home work.

In future our thesis can be exploited in development of projectwork and finding of useful developmental methods in The Federation of Mother and Child Homes and Shelters. Our results also give important information about the situations of every mother and child home.

Keywords: mother and child home, attachment, early interaction, development

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 ENSIKOTITYÖ	6
2.1 Ensikotitoiminnan käynnistyminen	6
2.2 Lait suhteessa ensikotityöhön	8
2.3 Ensi- ja turvakotien liiton toiminta	9
2.4 Ensikodit tänään.....	11
2.5 Kiintymyssuhteesta ja vuorovaikutuksesta	13
2.6 Ensikotitoimintaa muualla maailmassa.....	16
3 ENSIKOTITYÖN KEHITTÄMINEN.....	17
3.1 Vauvana elämä alkaa – ensikotityön kehittämishanke	18
3.1.1 Hankkeen arviointi	20
3.1.2 Hankkeessa käytetyt tutkimuodot.....	22
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT.....	23
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	24
5.1 Tutkimusmenetelmä.....	24
5.2 Aineistonkeruu	26
5.2 Tutkimusaineiston analysointi	27
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	29
6.1 Taustatiedot ja odotukset	29
6.2 Kokemukset hankkeen toiminnoista	30
6.3 Tulevaisuuden haasteet ja kehittämistarpeet.....	34
7 POHDINTA	38
7.1 Tutkimustulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	38
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	40
7.3 Opinnäytetyön tekoprosessi	41
LÄHTEET.....	44
LIITE 1. Haastattelurunko	48

1 JOHDANTO

Kädessäsi on opinnäytetyö, joka on tehty yhteistyössä Ensi- ja turvakotien liiton sekä liiton alaisuuteen kuuluvan kymmenen ensikodin kanssa. Työn taustalla on Ensi- ja turvakotien liiton kehittämishanke nimeltä Vauvana elämä alkaa. Hanke on toteutettu vuosina 2005–2008, ja sen loppuarvioinnit on tehty vuonna 2009. Osa loppuarviointia on myös opinnäytetyömme, jossa selvittelimme kunkin ensikodin toiminnanjohtajien kokemuksia ja ajatuksia hankkeen toteutumisesta ja sen vaikutuksista kyseisen ensikodin työskentelyyn.

Tieto tarjolla olevasta aiheesta tuli meille sähköpostitse opettajan kautta, ja kiinnostuimme siitä kumpikin tahollamme. Halusimme saada tietoa ensikotityöstä sekä kokemusta hanketyöstä ja sen arvioinnista. Molempien tutkintoon sisältyy myös lastentarhanopettajan kelpoisuus, jonka yhtenä vaatimuksena on lapsiin tai perheisiin liittyvä opinnäytetyöaihe, ja myös tästä näkökulmasta aihe sopi meille hyvin. Kiinnostusta lisäsi myös se, että opinnäytetyö tehtäisiin yhteistyössä työelämän kanssa ja sen tulokset olisivat myös yhteistyökumppanille merkittäviä.

Opinnäytetyömme pääongelma on, miten ensikotityötä tulisi kehittää. Alaongelmiksi muodostuivat, millaisia kehittämistarpeita paikallisyhdistyksissä on ensikotityössä, millaista tukea paikallisyhdistykset tarvitsevat ensikotityön kehittämisessä sekä millaisia vaikutuksia Vauvana elämä alkaa -hankkeessa käytetyillä toiminnoilla on ollut ensikotityöhön.

Työmme teoriaosuudessa kerromme muun muassa ensikotityön synnystä ja historiasta sekä siitä, mitä ensikotityö on muualla maailmassa. Koska ensikotien vauvavyön kannalta on olennaista tietää, mitä merkitsevät varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhde, myös näistä kerromme työssämme lisää. Esittelemme lisäksi Ensi- ja turvakotien liiton Vauvana elämä alkaa -hankkeen tavoitteineen. Teoriaosuus koostuu pääasiassa ajankohtaisesta kirjallisuudesta, tutkimuksista sekä Internet-lähteistä, mutta mukana on myös pari vanhempaa lähdettä, joita käytimme kertoessamme ensikotityön historiasta.

Opinnäytetyömme empiirinen aineisto on kerätty haastattelemalla ensikotien toiminnanjohtajia. Kerättyä aineistoa ja siitä saatuja tuloksia analysoimme ja pohdimme työn loppuosassa.

2 ENSIKOTITYÖ

Ensikotien tarkoituksena on tukea perheitä vanhemmuudessa ja elämänhallinnassa. Äiti voi tulla ensikotiin jo raskausaikana tai pienen vauvan kanssa joko yksin tai lapsen isän kanssa. Ensikodissa opetellaan arkielämän ja vauvanhoidon taitoja sekä tuetaan vauvan ja vanhemman välistä suhdetta kädestä pitäen. Hoidon maksamisesta tehdään sopimus oman kunnan sosiaaliviraston kanssa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006a.)

2.1 Ensikotitoiminnan käynnistyminen

Ensikotien synnyn voisi ajoittaa 1800- ja 1900-lukujen taitteeseen, jolloin pääkaupungissamme Helsingissä perustettiin ensimmäiset äiti- ja lapsikodit. Ensimmäinen näistä kodeista oli Emma Mäkisen Magdaleenakoti, joka sijaitsi Kaivopuistossa. Se tarjosi paitsi suojaa äideille lapsineen, myös äideille tarkoitettua pesulatyötä. Tämä äiti- ja lapsikoti oli toiminnassa vuosina 1880–1915. Vuonna 1902 avasi ovensa Barnavårdsföreningin äiti-lapsikoti. Barnavårdsförening i Finland (Suomen Lastenhoitoyhdistys) on Suomen vanhin, yhä toimiva lastensuojeluyhdistys (Suomen Lastenhoitoyhdistys 2009).

Vuonna 1936 syntyivät alkoholisti-, irtolais- ja lastensuojelulait, joista viimeisimmän toteutumisen puolesta kamppaili maamme ensimmäinen naispuolinen ministeri Miina Sillanpää. Hän alkoi toimia myös samana vuonna äitikotia toteuttamaan perustetun Työläisäitien ja Lasten Kotiyhdistyksen puheenjohtajana. Yhdistys oli yksi niistä kahdeksasta hyväntekeväisyysjärjestöstä, jotka olivat perustamassa Raha-automaattiyhdistystä vuonna 1938. (Heinänen 1992, 17.)

Ensimmäinen ensikoti avasi ovensa Helsingin Vallilassa vuonna 1942. Samalla Työläisäitien ja Lasten Kotiyhdistyksen nimi muutettiin Helsingin Ensi Koti Ry:ksi. Tieto ensikodista levisi nopeasti, ja uusia ensikotiyhdistyksiä syntyi lähivuosina Ouluun, Tampereelle ja Turkuun. Vuonna 1945 yhdistyksiä oli riittävästi Ensi Kotien Liiton perustamista varten. (Heinänen 1992, 18.) Perustamisajankohtaan vaikutti myös merkittävästi liiton mahdollisuus päästä mukaan Lasten Päivä -hankkeeseen yhdessä Lastensuojelun ja Nuorisohuollon Keskusliiton (nykyinen Lastensuojelun Keskusliitto) kanssa. Liiton perustaminen vauhditti huomasti uusien yhdistysten perustamista, ja Helsingin Ensi Kodin laajentamistakin alettiin suunnitella. Yhdessä Sosiaalidemokraattisen naisliikkeen kanssa Ensi Kotien Liitto ajoi tehokkaasti ensikotiasiaa eteenpäin. (Heinänen 1992, 20-21.)

Vuoteen 1956 mennessä oli rakennettu yhteensä kahdeksan ensikotia, joista oli muodostunut valtakunnallinen ensikotien verkosto. Jäsenyhdistyksiä puolestaan oli tuolloin 12. Saman vuoden yleislakkoa seurasi taloudellinen lama, joka vaikutti ensikotien toimintaan ja oli esteenä uusien ensikotien rakentamiselle. Vuodet 1956–1971 olivatkin ensikotien tasaisen kehityksen vuosia, jolloin toiminta jatkui entisenlaisenaan ilman erityisiä toimia. (Heinänen 1992, 28.)

1970-luvulta lähtien avopalvelutoiminta ja jälkihuolto alkoivat kehittyä vauhdikkaasti eteenpäin. Aluksi avopalvelun toteuttaminen miellettiin niille ensikotiyhdistyksille, joilla ei ollut ensikotia. Liitto alkoi tarjota avopalveluun keskittyneille yhdistyksille koulutustilaisuuksia. Se myös järjesti yhdistysten kanssa erilaisia tapahtumia ja pyrki kehittämään niiden toimintoja eteenpäin. (Heinänen 1992, 40.)

Ensikoteihin alettiin saada sosiaalityöntekijöitä, jotka keskittyivät nimenomaan jälkihuollon tehtäviin. Vuonna 1982 Ensi Kotien Liitto pääsi kirkon yhteisvastuukeräyksen kotimaan kohteeksi, ja keräysvarojen käyttö suunnattiin jälkihuollon ja avopalvelujen kehittämiseen. Keräyksen tuoton turvin perustettiin Hervantatupa Tampereelle ensikodeissa asuneiden äitien tueksi 1983. Hervantatuvan jälkeen avopalvelupisteitä alkoi syntyä eri puolelle Suomea. Ratkaisevaa näiden toimipisteiden syntymiselle on ollut RAY:n jakamat avustukset avopalvelutoimintaan. (Heinänen 1992, 41–42.)

1990-luvun alkupuolella vallinnut lama näkyi myös ensikotityössä. Tuolloin ensikotien toiminta näytti hiipuvan, koska kunnat säästivät muun muassa ensikotipaikkojen ostamisessa. Tuolloin ei myöskään vielä kunnolla nähty varhaisen hoivan merkitystä lapsen koko myöhemmälle kehitykselle. Ajateltiin, että katto pään päällä on riittävä turva lapselle ja hänen vanhemmilleen. (Ensi- ja turvakotien liitto 2005, 4.)

Vähitellen tutkimukset ja kokemus toivat tietoa varhaisten suhteiden merkityksestä lapsen kehitykselle, ja myös ensikotitoiminnan kysyntä kasvoi. Ensikotiasiakkaat tulivat jo tuolloin hyvin erilaisista elämäntilanteista ja taustoista, mikä juuri teki ensikotityöstä haasteellista. Jotta apua ja tukea voitaisiin antaa entistä yksilöllisemmin sekä äidille että vauvalle, tarvittiin erityisesti vauvatyöhön kohdentuvaa kehittämistyöskentelyä. (Ensi- ja turvakotien liitto 2005, 4.)

Vuonna 1995 aloitettiin Ensi- ja turvakotien liiton päiväryhmätoiminta. Toiminta on tarkoitettu 0–2-vuotiaiden lasten perheille, jotka tulevat mukaan kunnan lastensuojelun tai neuvolan lähettäminä. Perheet sitoutuvat päiväryhmään suunnilleen puoleksi vuodeksi. Päiväryhmässä perhe saa tiivistä tukea, joka perustuu yhdessä tekemiseen ja arjen rytmin löytämiseen. Vauvan ja äidin suhde on erityisen tarkkailun alla. Päiväryhmätoimintaa kehitettiin RAY:n rahoittamassa projektissa vuosina 1996–2000, minkä jälkeen toimintaa on jatkettu RAY:n ja osittain myös kuntien avustuksella. (Kalavainen 2005, 9.)

2.2 Lait suhteessa ensikotityöhön

Kun laki raskauden keskeyttämisestä tuli voimaan vuonna 1970, se herätti vilkasta keskustelua. Keskeistä laissa oli sosiaalisten syiden hyväksyminen laillisen abortin saamiseksi, jolloin ei-toivottujen lasten syntymisen arvioitiin loppuvan. Yleinen käsitys oli, että juuri naimattomien lapset olivat ei-toivottuja, vaikka todellisuudessa kaikkiin perheisiin syntyy suunnittelemattomia lapsia. Aborttilain jälkeen avioliiton ulkopuolella synnyttävän sosiaaliturvassa ja heihin kohdistetuissa asenteissa tapahtui ratkaisevia muutoksia myönteiseen suuntaan. Näin ollen he rohkenivat saada lapsen ja pitää sen, eikä adoptoitavaksi tullutkaan enää lapsia entiseen malliin. (Heinänen 1992, 32–33.)

Isyyslaki tuli voimaan vuonna 1975 ja sitä pidettiin ensikotitoiminnan piirissä huikeana saavutuksena lapsen tasa-arvoa ajatellen. Isyyden vahvistaminen oli nyt lakiin kirjoitettu ja siitä seurasi lapsen perintöoikeus, oikeus isän sukunimeen ja oikeus elatukseen ja kasvatukseen molemmilta vanhemmilta. Elatuksen saannin ongelmat ovat kuitenkin jatkuneet, kun elatussopimuksia ei ole noudatettu ja perimiset työllistävät sosiaaliviranomaisia. (Heinänen 1992, 36–37.)

Myös vuoden 1983 laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta kosketti suuresti ensikotien toimintaa jo valmistuessaan. Laki korostaa lapsen oikeutta molempiin vanhempiinsa sekä lapsen edun huomioon ottamista ensisijaisena kriteerinä päätöksenteossa. Laissa sanotaan myös, että lapsi tulee kasvattaa siten, että hän saa osakseen hellyyttä, turvaa ja ymmärtämystä. Laissa myös kielletään lapsen alistaminen, ruumiillinen kurittaminen sekä muu loukkaava kohtelu. Kurituksen vastustamiseen liitto on saanut erityisen innoituksen turvakotityön kautta. (Heinänen 1992, 38–39.)

Yksi tärkeimmistä ensikotityötä ohjaavista laeista on lastensuojelulaki, jonka mukaan lastensuojelun tarkoituksena on edistää lapsen myönteistä kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhempia, muita huoltajia sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä heidän kasvatustehtävässään. Lastensuojelulaki velvoittaa lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisia järjestämään raskaana olevien naisten ja syntyvien lasten suojelemiseen vaadittavat palvelut viipymättä. Lastensuojelulla pyritään myös puuttumaan riittävän varhain perheessä havaittuihin ongelmiin ja ennaltaehkäisemään näiden ongelmien syntymistä. (Lastensuojelulaki 2007.)

2.3 Ensi- ja turvakotien liiton toiminta

Tämän päivän Ensi- ja turvakotien liiton työ keskittyy aiempaa enemmän lastensuojeluun. Liiton tehtävänä on tukea lapsia ja perheitä, jotka elävät vaikeissa olosuhteissa. Tavoitteena on myös perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy. Liitto tukee paikallisten jäsenyhdistystensä toimintaa ja kehittää erilaisia palveluja ja työmuotoja. Lisäksi se vaikuttaa aktiivisesti valtakunnalliseen päätöksentekoon. (Ensi- ja turvakotien liitto 2007, 2.)

Perheiden ja vauvojen kanssa tehdään työtä sekä heidän kodeissaan että laitoksissa. Usein puhutaan vauvaperhetyöstä sekä vauvatyöstä ja käsitteiden käytön kannalta on hyvä tietää, mikä ero näillä kahdella työmuodolla on. Olennaisin ero näiden kahden välillä on se, että vauvaperhetyötä tehdään vauvojen ja heidän perheidensä kodissa, siinä toimintaympäristössä, joka on perheelle tuttu ja turvallinen ja jossa on eletty ja eletään vauvan arkea. Vauvatyö taas on ensikodeissa toteutettavaa työskentelyä vauvojen ja perheiden kanssa. (Sosiaaliportti.fi 2009a ja b.) Sisällöltään molemmat ovat lähes samanlaisia, mutta joitakin erojakin löytyy.

Ensi- ja turvakotien liiton toiminta koostuu useista eri työmuodoista, joista ensikotien vauvatyö on vain yksi osa. Lisäksi liitolla on neljätoista turvakotia ympäri Suomen. Turvakotitoiminta eroaa ensikotitoiminnasta siten, että ne auttavat väkivaltaa kokeneita äitejä, isiä ja lapsia tarjoamalla apua sekä tukea kriisien ja ongelmatilanteiden hoitamiseen. Työn perustana on lapsen etu, joka pyritään turvaamaan kaikessa työskentelyssä. Asiakkaan kanssa voidaan työskennellä yksilöllisesti, mutta tarvittaessa järjestetään myös pari- ja perhetapaamisia. Työtä tehdään turvakodeissa sekä tarjotaan asiakkaille avopalveluna. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006h.)

Vanhempien ohella myös lasten avuntarve tulee ottaa huomioon, ja ensi- ja turvakodit työskentelevätkin aktiivisesti väkivaltaa kokeneiden lasten kanssa. Työskentelyssä huomioidaan lasten omat selviytymiskeinot ja pyritään siihen, että vanhemmat ja muut läheiset osaisivat ottaa huomioon lapset tarpeineen. Työn painotukset riippuvat jokaisen perheen yksilöllisestä tuentarpeesta. Katkeamaton hoitoketju siirtymävaiheissa pyritään turvaamaan kehittämällä avotyötä ja turvakotijakson jälkeistä jälkihuoltoa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006c.)

Ensi- ja turvakotien liiton toimintaa rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen avustuksilla (osuus 68 %) sekä Lasten Päivän Säätiön avustuksella (osuus 12 %). Lisäksi liitolla on erilaisiin toimintoihin keskittyviä rahoittajia. Ulkoasiainministeriöltä tuleva rahoitus suunnataan kansainvälisten yhteistyöhankkeiden kustannuksiin. Pieni osa toiminnan rahoituksesta muodostuu jäsenyhdistysten jäsenmaksusta, jonka suuruus on kultakin yhdistykseltä 85 euroa vuodessa. Niin ikään vähäinen osa rahoituksesta tulee lahjoituksina yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006e.)

Yhteistyötä tehdään Ensi- ja turvakotien liitossa useiden eri toimijoiden kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Stakes ovat liiton tärkeimmät yhteistyökumppanit, mutta yhteistyössä ovat mukana myös muut sosiaali- ja terveysalan järjestöt. Yhteisöjä ja järjestöjä, joissa liitto on jäsenenä, löytyy useita. Näitä ovat muun muassa Lastensuojelun Keskusliitto, Lasten Päivän Säätiö, Raha-automaattiyhdistys, Sosiaalialan Työnantaja- ja Toimialaliitto ry, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry sekä Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006i.)

2.4 Ensikodit tänään

Nykyisin ensikoteja löytyy yhdeltätoista eri paikkakunnalta ympäri Suomea. Ensi- ja turvakotien liiton ensikodit sijaitsevat Kokkolassa, Raahessa, Lahdessa, Rovaniemellä, Tampereella, Turussa, Oulussa, Helsingissä, Vaasassa, Jyväskylässä ja Imatralla. Ensikoteja ylläpitävät Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistykset, joita on 28. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006b.) Osassa yhdistyksistä ensikoti ja turvakoti toimivat samoissa tiloissa. Tämä asettaa haasteita ensikotien rakenteiden ja koko työn kehittämiseksi, mutta toisaalta antaa myös valmiuksia ja tärkeää tietoa väkivaltaa kokeneista asiakkaista ja työskentelystä heidän kanssaan. (Ensi- ja turvakotien liitto 2007, 7.)

Ensi- ja turvakotien liitto on tehnyt vuonna 2005 kyselytutkimuksen ensikotien työntekijöille ensikodin asiakkaista. Tutkimus on toiminut alkukartoituksena Vauvana elämä alkaa -hankkeelle. Tutkimustuloksista selviää äitien monenlaisten ongelmien kirjo ja niiden vaikutukset heidän elämäänsä. Ensikotiäidit ovat kokeneet paljon väkivaltaa ja he ovat usein itse jo varhain lapsuudessaan traumatisoituneita. Myös heidän lapsensa ovat vaarassa traumatisoitua jo varhain. Jotta ylisukupolvinen lastensuojeluasiakkuuden ketju saataisiin katkaistua, äiti tarvitsee intensiivistä tukea jo raskausajasta lähtien. Riittävän varhain aloitettu tukeminen ehkäisee parhaiten lapsen traumatisoitumisen ja vuorovaikutuksen häiriöiden kehittymisen. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006f.)

Äidit tulevat ensikotiin erilaisista elämäntilanteista. Ensikotityö on vaativaa, koska eri äitien yksilölliset tarpeet tulisi pystyä ottamaan työskentelyssä huomioon. Traumatisoituneilla, eri-ikäisillä, eri kulttuurista tulevilla sekä päihde- ja mielenterveysongelmaisilla äideillä on kaikilla omat erityistarpeensa ja elämänhistoriansa. Arkielämän perustaidot

ovat perustana lapsen turvalliselle elämälle. Ensikotiäitien arjen taidot ovat hyvin puutteelliset ja niiden opetteleminen vie paljon aikaa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006f.)

Ensikotiin tulevien vauvojen kokema kaltoinkohtelu ja väkivalta sekä vuorovaikutuksen häiriöt ovat heissä selvästi nähtävissä. Oireiden oikea tunnistaminen ja havainnointi vaativat ammattitaitoa. Vauva tarvitsee paljon hoivaa, kun vuorovaikutus äidin kanssa on puutteellista. Vauvan lisäksi tukea tarvitsevat ensikodissa mukana olevat sisarukset sekä lasten isät. Myös vanhempien välinen parisuhde tarvitsee useimmiten tukea ja neuvontaa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006f.)

Ensikotiasiakkaat tarvitsevat pitkiä laitosjaksoja sekä sen jatkumona tiiviisti jatkuvaa avohoidon tukea. Tällä hetkellä asiakkaan hoidon tarve sekä ensikotijakson pituus eivät juuri kohtaa, sillä perhe joudutaan useimmiten kotiuttamaan alle kolmen kuukauden pituisen ensikotijakson jälkeen. Äidit eivät useinkaan vielä tässä vaiheessa kykene vastaamaan täysipainoisesti vauvansa tarpeisiin. Jotta äitien oma tilanne vakautuisi ja lapsen hoito voitaisiin turvata, asiakasperheet tarvitsisivat noin vuoden pituisen tiiviin hoitojatkumon. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006f.)

Ensikotien tilastot asiakasmääristä ovat nähtävissä Ensi- ja turvakotien liiton vuosikertomuksesta. Vauvana elämä alkaa -hankkeen aloitusvuonna 2006 ensikodeissa oli yhteensä 521 asiakasta. Heistä 225 oli naisia ja 250 lapsia, kun miesten osuus asiakasmäärissä oli tuolloin vain 46. Määrä oli vuoteen 2007 hieman laskenut, koska asiakkuuksia oli tuolloin 452, joista naisia oli 213, lapsia 192 ja miehiä 47. (Ensi- ja turvakotien liitto 2007, 7.) Vastaavat luvut vuonna 2008 olivat naisten osalta 215, lasten osalta 165 ja miesten osalta 59. Yhteensä asiakkuuksia vuonna 2008 oli 439. (Ensi- ja turvakotien liitto 2008, 8.) Edellä mainittuja ensikotiasiakkuuksien kokonaismääriä verratessa voidaan huomata se, että asiakkuudet ovat 2006–2008 vähentyneet 82 asiakkuudella. Asiakkuuksien vähentyminen voi olla normaalia suhdannevaihtelua tai tulos, joka on saatu ensikotityötä kehittämällä. Toisaalta miesten määrä ensikotien asiakkaina on jonkin verran kasvanut kyseisenä ajanjaksona, mikä omalta osaltaan kertoo siitä, että myös isät ovat tulossa aiempaa vahvemmin mukaan ensikotiasiakkuuksiin.

2.5 Kiintymyssuhteesta ja vuorovaikutuksesta

Kuten talokin tarvitsee pohjakseen perustukset, samoin on myös äidin ja vauvan välisen suhteen laita. Lapsen kehitys on talo, jonka perustuksina toimii äidin ja vauvan varhainen kiintymyssuhde. Sen rakentumiseen tarvitaan lisäksi myös äidin ja vauvan keskinäistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutus ja kiintymyssuhde eivät voi koskaan kehittyä yksinään, vaan ne muodostavat tiiviin kokonaisuuden, jolla luodaan pohjaa lapsen tulevalle kehitykselle.

Kiintymyssuhteen rakentuminen alkaa tavallisesti jo raskausaikana, jolloin vauva on päivä päivältä vahvemmin vanhempien mielessä ja hänen tuloonsa valmistaudutaan. Äidille raskauden alkuaika on itsetutkiskelua ja oman itsensä löytämistä, mutta vähitellen hän alkaa ottaa kontaktia vauvaan ja reagoida hänen liikkeisiinsä. Raskausaika muuttaa tulevien vanhempien suhteita niin heidän omiin vanhempiinsa, toisiinsa kuin pian syntyvään vauvaankin. Vanhemman mielessä kehittyy vauvasta tietynlainen mielikuva, jonka perusteella muotoutuu yksilöllinen suhde vauvaa kohtaan. (Salo 2006, 48.)

Ennen vauvan syntymää äiti valmistautuu vanhemmuuteen luomalla mielikuvia omista äitiin liittyvistä muistoista ja kokemuksista. Kokemusten kautta tuleva äiti jäsentää omaa äitiyyttään ja suunnittelee, mitä asioita hän tekee vauvansa kanssa samoin ja mitä eri tavoin, kuin hänen oma äitinsä. Vähitellen äiti oppii näkemään itsensä äitinä, eikä ainoastaan jonkun toisen lapsena. (Mäntymaa 2006, 17.) Tärkeitä vuorovaikutuksen kanavia raskausvaiheessa ovat kosketukset, maut, rytmit ja äänet, jotka vauva aistii herkästi. Jo kohdussa vauvalla on tietty vuorokausirytm, ja hän myös vastaa tietyllä tavalla ulkopuolelta tuleviin ärsykkeisiin. Vauva itse siis auttaa vanhempia luomaan itsestään tietynlaista mielikuvaa jo kohdussa ollessaan. (Karhu 2007, 6.)

Kiintyäkseen turvallisesti vastasyntynyt vauva tarvitsee paitsi aikuisen, joka antaa säännöllistä hoivaa ja huolenpitoa, mutta myös pysyvän ihmissuhteen häntä hoivaavaan aikuiseen, yleensä äitiin ja/tai isään (Koponen 2006, 12). Turvallisesti kiintyneiden lasten vanhemmat osaavat oikea-aikaisesti vastata vauvan tarpeisiin, vaistoavat herkästi vauvan tunnetiloja ja osaavat vastata niihin. Kun lapsi on turvallisesti kiintynyt vanhempaansa, hän osaa ilmaista tunteitaan selvästi ja tekeekin sen rohkeasti. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen. 2006, 87–88.)

Vauva jäsentää maailmaa kaikkien aistiensa kautta ja oman toimintansa avulla hän oppii, että tietyllä tavalla ääntelehtimällä ja käyttäytymällä vanhempi vastaa hänen tarpeisiinsa juuri oikealla tavalla ja oikeaan aikaan. Oppiminen edellyttää kuitenkin tapahtumien toistumista aina samanlaisina. Vanhemman tapa reagoida vauvaan opettaa vauvalle myös vuorovaikutustilanteessa sallittavat ja kielletyt tunteet, jotta vauva saisi vanhemman huomion itselleen. (Sinkkonen 2001, 34–35.)

Varhaisessa vuorovaikutuksessa on kyse siitä, että vauva ja äiti ikään kuin ”virittäytyvät toistensa taajuudelle”, jolloin äiti muokkaa omaa käyttäytymistään vauvassa havaitsemiensa tunnetilojen mukaiseksi. Vauva keskittää huomionsa aikuiseen juuri silloin, kun aikuinen on itse keskittynyt vauvaan ja siihen, mitä he sillä hetkellä yhdessä tekevät. (Launonen 2007, 22-23.) Vuorovaikutukseen kuuluvat monenlaiset positiiviset sekä negatiiviset tunteet, kuten hellyys, kärsivällisyys, onni ja ilo mutta toisaalta myös epäonnistumiset, vieraudentunne, kaaos ja hämmennys. Jokaisella vauva-vanhempi-parilla on oma tapansa olla vuorovaikutuksessa keskenään. (Niemelä, Siltala & Tamminen 2003, 16–17.)

Psykologian tohtori Saara Salon mukaan vanhemmilla on kyky ymmärtää vauvan kieltä ja tapaa viestittää tarpeistaan, mutta samalla hän painottaa myös sitä, että vauvan ja vanhemman välinen kiintymyssuhde ei synny itsestään. Vauva nimittäin ei kiinny vanhempaansa, jos tämä ei ole riittävästi läsnä hänen elämässään. Kiintymyssuhteessa kyse onkin siitä, että vauva oppii tunnistamaan häntä säännöllisesti hoitavan aikuisen muista aikuisista, ja tätä kautta syntyy vauvan perusturvallisuus. Kiintymyssuhdetta ei toisaalta rakenneta myöskään pelkällä fyysisellä läsnäololla, vaan olennaista on vuorovaikutus vauvan ja vanhemman välillä. (Salo 2006, 45–46.)

Vanhemman omat aikaisemmat kokemukset ja varhaiset ihmissuhteet vaikuttavat siihen, millä tavoin vanhempi on vuorovaikutuksessa oman vauvansa kanssa. Aina vanhemman omien kielteisten kokemusten kääntäminen myönteisiksi ei kuitenkaan onnistu. Jos vanhempi on omassa lapsuudessaan tullut jollain tavoin kaltoin kohdelluksi tai hänen hoitonsa on kokonaan laiminlyöty, siitä on jäänyt muistijälki, joka on saattanut pysytellä piilossa aikuisuuteen asti. Tuolloin äidin tiedostamattomat mielikuvat ja kokemukset kaltoinkohtelusta ja laiminlyönnistä muuttuvat todellisiksi siinä kyseisessä het-

kessä, kun hänen pitäisi olla äitinä omalle syntymättömälle tai jo syntyneelle lapselleen. Tällöin puhutaan vanhemmuuden traumatisoitumisesta. (Niemelä ym. 2003, 270–271.)

Odottavan äidin mahdolliset mielenterveysongelmat saattavat hankaloittaa naisen valmistautumista äitiyteen. Mäntymaa kertoo väitöskirjassaan Christin L. Porterin ja Hui-Chin Hsun tekemästä selvityksestä, jossa todettiin ensisynnyttäjien masennuksen ja levottomuuden vaikuttavan äitien näkemykseen omasta kyvystään olla äiti. Äidit, joilla raskauden aikana esiintyi masennusta, kokivat olevansa keskimääräistä kelvottomampia huolehtimaan pian syntyvästä vauvastaan, kuin äidit yleensä. (Mäntymaa 2006, 17.)

Vuorovaikutustilanteessa vanhempi voi olla epävarma itsestään ja tämä näkyy hermostuneisuutena kaikessa vauvan kanssa toimimisessa. Vauva vaistoa herkästi aikuisen hermostuneisuuden, koska vuorovaikutus ei kulje samaan tahtiin muun toiminnan kanssa ja yhteyttä vanhempaan on vaikea pitää yllä tai sitä ei ole ollenkaan. Vauva heijastaa aikuisen käyttäytymistä omalla käyttäytymisellään; vanhemman passiivisuus saa vauvankin passivoitumaan; vanhemman hermostuneisuus saa vauvan ärtymään. Lyhytaikaisina nämä vuorovaikutuksen ongelmat eivät vaaranna vauvan kehitystä, mutta ongelmien pitkittyessä vauva ei saa vuorovaikutuksesta kehityksensä kannalta välttämättömiä sosiaalisia virikkeitä. (Launonen 2007, 23.)

Vauvan ja vanhemman vuorovaikutus ei onnistu, jos äidin käyttäytyminen on vauvan kannalta tilanteeseen sopimatonta. Ongelmia alkaa kehittyä silloin, kun äiti ei ota vuorovaikutuksessa huomioon vauvan signaaleja tai aloitteita, vaan hänen käyttäytymistään ohjaavat ainoastaan hänen omat mielenkiinnon kohteensa. Äiti saattaa tehdä vuorovaikutustilanteessa vauvastaan liikaa tulkintoja ja/tai olla tungetteleva ja päällekkävyä, tai vastaavasti äidin käytös vauvaa kohtaan voi olla välinpitämätöntä ja äiti voi olla etäinen sekä psyykkisesti että fyysisesti. (Mäntymaa 2006, 19.)

Ensikodeissa vauvojen ja heidän perheidensä kanssa tehtävän vauvatyön tärkein painopiste on äidin ja vauvan välinen vuorovaikutus ja sen tukeminen. Ensikodin työntekijät antavat äideille ohjausta ja neuvontaa sekä järjestävät erilaista toimintaa. Työssä etsitään vanhempien omia voimavaroja jo odotusaikana ja vauvan syntymän jälkeen. Vauvaperheet tulevat ensikodin vauvatyön piiriin sosiaalityöntekijän, neuvolan tai mielenterveystoimiston kautta. Palveluun voi hakeutua myös itse. Ensikodin vauvatyön etuna

on, että vauvan ja äidin välistä vuorovaikutusta sekä yhteistä toimintaa voidaan havainnoida erilaisin menetelmin, esimerkiksi videoimalla. (Sosiaaliportti.fi 2009b.)

2.6 Ensikotitoimintaa muualla maailmassa

Halusimme luoda katsauksen myös siihen, millaista äideille ja vauvaperheille suunnattua toimintaa muualla maailmassa tehdään. Suoraa käännöstä sanalle ensikoti ei muilla kielillä löydy, mutta muunlaisilla termeillä löytyy tietoa vastaavanlaisesta toiminnasta. Aloitimme ensikotitoiminnan etsimisen Euroopasta edeten siitä ensikotitoimintaan muissa maanosissa. Etsiessämme tietoa ensikotitoiminnasta ulkomailla huomasimme hyvin pian, että työ on tyypiltään turvakotimaisempaa, ei niinkään ensikotimaista. Esittelemme kuitenkin muutamia yksiköitä eri maista.

Ruotsissa toimiva Alla Kvinnors Hus järjestää suojakotitoimintaa väkivaltaa kokeneille tai väkivallan uhan alla oleville äideille ja heidän lapsilleen. Se on perustettu vuonna 1978, ja Ruotsin ensimmäisenä ja suurimpana naispäivystyksikkönä se tarjoaa väkivaltaa kokeneille äideille ja heidän lapsilleen tukea ja neuvontaa sekä tuettua asumista. Lisäksi Alla Kvinnors Hus levittää tietoa ja pyrkii vaikuttamaan yhteiskuntaan naisiin ja lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa ehkäisevästi. (Alla Kvinnors Hus 2009.)

Alankomaissa organisaatio nimeltä Stichting Wende tarjoaa suojakotitoimintaa äideille ja pyrkii näin puuttumaan perheväkivaltaan Haagin alueella. Suojakotiin voivat tulla äidit ja raskaana olevat naiset, jotka ovat kokeneet kotonaan perheväkivaltaa, eivät osaa huolehtia lapsestaan tai ovat taloudellisissa vaikeuksissa. Suojakotiajaksi äideille nimitään oma tukityöntekijä, joka auttaa äitejä heidän ongelmissaan ja vastaa heidän kysymyksiinsä. Toimintaan kuuluvat myös erilaiset kurssit, jotka käsittelevät lastenhoitoa, itsetuntemusta, taloudenhoitoa ja sosiaalisten taitojen harjoittelua. (Stichting Wende 2009.)

Ensi- ja turvakotien liiton Vauvana elämä alkaa -hankkeen vierailukohteenakin ollut ensikoti Malenkaja Mama sijaitsee Pietarissa. Ensikotiin saapuvista äideistä noin puolet tulee suoraa lastenkodeista ja puolet tavallisista perheistä. Yleisin syy äitien tuentarpeeseen on perheessä esiintynyt päihteidenkäyttö. Ensikodin työtä on kehitetty viimeisen

neljän vuoden aikana yhteistyössä Ensi- ja turvakotien liiton kanssa. Tuona aikana työ on muuttunut asiakaslähtöisemmäksi ja yhteistyö kunnan lastensuojelun kanssa on aloitettu. Ensikodissa on myös työpajatoimintaa, jolla pyritään tukemaan äitien koulutustason nostamista. (Heinjoki 2006, 22–23)

Äitejä ja heidän lapsiaan tukevaa toimintaa löytyy muistakin maanosista. Simon Ingramin reportaasi vuodelta 2005 kertoo Egyptiin perustetusta nuorten äitien suojakodista Ramadanin kaupungissa, lähellä Kairoa. Se tarjoaa kolmellekymmenelle äidille tai raskaana olevalle tytölle suojaisan ympäristön, jossa he voivat kasvattaa vastasyntyntä lastaan. Tavoitteena on samalla rauhoittaa ja tasapainottaa äitien elämänrytmiä. Äidit saavat terveyspalvelut suojakodilta, jossa työskentelee yksi sairaanhoitaja sekä kiertävä lääkäri. Lisäksi heitä autetaan erilaisten lapsen syntymään liittyvien todistusten hankinnassa sekä annetaan opetusta luku- ja kirjoitustaidossa. Äitien asiakkuus suojakodissa päättyy, kun he täyttävät 21 vuotta. (Ingram 2005.)

Thaimaassa yksinäisiä äitejä auttaa Armonkoti (Home Of Grace), joka on Thaimaan luterilaisen kirkon ylläpitämä ensikoti Bangkokissa. Armonkodilla on yhteyksiä myös Suomeen, sillä toimintaa oli aloittamassa diakonissa Anneli Könni, joka on työskennellyt Suomen Lähetysseuran palveluksessa Thaimaassa vuosina 1979–2006. Armonkoti on perustettu vuonna 1987. Sen päämääränä on alusta alkaen ollut tukea naisia, jotka ovat raskaana ja sen takia joutuneet vaikeuksiin. Armonkoti tekee yhteistyötä sairaaloiden ja terveyskeskusten sekä erilaisten adoptioita järjestävien yhdistysten kanssa. Seurakunnissa ensikodin työtä pidetään yhtenä seurakuntatyön muotona, ja asiakkaita Armonkotiin tulee seurakuntien kautta ympäri maata. (Könni 2008, 28-30.)

3 ENSIKOTITYÖN KEHITTÄMINEN

Kehittäminen ymmärretään usein konkreettisena toimintana, jolla tavoitellaan jonkin ennalta määritellyn tavoitteen saavuttamista. Kehittämistoiminnan laajuus, kohde, lähtökohta ja organisointitapa voivat vaihdella huomattavasti. Usein kehittäminen on hankeperustaista toimintaa. Hanke on olemassa tietyn aikaa ja sille asetetaan tietyt tavoit-

teet, määritellään toimintatavat ja varmistetaan arviointiasetelma. (Toikko & Rantanen 2009, 14–15.)

Myös ensikotitoiminnan kehittäminen tapahtuu tänä päivänä pääasiassa erilaisten Ensi- ja turvakotien liiton hankkeiden kautta. Ensikodeissa tehtävää työtä on kehitetty aiemmin melko vähän. Liitolla on ollut kolme merkittävää ensikotityötä ja vauvavaiheessa tehtävää työtä kehittävää hanketta. Pidä kiinni –projekti kehitti hoitojärjestelmän päihdeikäisille raskaana oleville naisille sekä vauvaperheille, ja siinä syntyivät myös päihde-ensikodit (Ensi- ja turvakotien liitto 2006d). Tosi -projektissa keskityttiin kehittämään päihdeongelmaisten odottavien äitien ja heidän perheidensä kotona tehtävää työtä (Ensi- ja turvakotien liitto 2006g). Viimeisin erityisesti ensikotityöhön keskittynyt kehittämishanke oli Vauvana elämä alkaa -hanke.

3.1 Vauvana elämä alkaa -ensikotityön kehittämishanke

Ensi- ja turvakotien liiton Vauvana elämä alkaa -hanke käynnistyi vuonna 2005. Hankkeen projektihenkilöstöön kuuluivat projektipäällikkö Erja Lohtander, projektisuunnittelija Tanja Henttonen sekä vauvatyön kehittämissyksikkö Alma-keskuksen johtaja Sinikka Kuosmanen. Hankkeen rahoittajana toimi Raha-automaattiyhdistys, jolta hankkeeseen on haettu rahoitusta vuosittain.

Jotta kehittämistoimintaa voitaisiin alkaa organisoida, toteuttaa ja arvioida, täytyy toiminnan lähtökohdat olla perusteltu. Miksi jotakin täytyy kehittää ja miksi sitä on kehitettävä juuri nyt? Lähtökohtana pidetään yleensä jotakin nykytilanteen ongelmaa tai visiota eli ihannekuvaa tulevaisuuden näkymästä. (Toikko & Rantanen 2009, 57.) Vauvana elämä alkaa -hankkeen projektiselosteessa mainitaan tanskalaisen Else Christensenin tutkimus, jonka mukaan alle 1-vuotiaista vähintään yhtä prosenttia pahoinpidellään. Suomessa tämä tarkoittaa noin 600 pahoinpideltyä vauvaa vuosittain. Kehitystä haittaavan kaltoinkohtelun kohteeksi puolestaan joutuu peräti neljä prosenttia alle 1-vuotiaista. Ahdingossa elävien vauvojen auttamistyössä ollaan vielä alkutaipaleella. Toimintalinjoja ja tietoja tulisi selkiyttää ja päätöksiä tulisi tehdä siitä, miten tilanteissa tulisi toimia. (Ensi- ja turvakotien liitto 2005, 3.)

Hanke aloitettiin ensikotien työntekijöille tehdyllä alkukartoituksella, jossa selvitettiin ensikotiasiakkaiden ongelmia ja hoidon tarvetta, ensikodin nykyisiä työmuotoja sekä koulutus- ja kehittämistarpeita. Kartoituksessa selvisi, että ensikotiasiakkaiden ongelmat ovat vaikeutuneet ja monipuolistuneet ja puutteita arkielämän taidoissa on paljon. Myös vauvoihin kohdistuva väkivalta ja kaltoinkohtelu ovat ensikodeissa arkipäivää. Kartoituksesta kävi ilmi myös kaikkien valtakunnan ensikotien halukkuus osallistua hankkeeseen. (Lohtander 2006, 11.)

Kehittämistoiminnan tavoitteet tulisi perustella mahdollisimman konkreettisesti. Perusteluissa pyritään vastaamaan siihen, miksi juuri nämä asiat kaikkien muiden joukosta vaativat erityisiä toimenpiteitä. Kehittämistoiminnan perusteluissa on myös kerrottava, kuinka tavoitteisiin pyritään pääsemään. Myös kehittämisen yleiseen merkittävyyteen otetaan perusteluissa kantaa. Mitä selkeämpi näkemys kehittäjillä on lopputuloksesta, sitä paremmat mahdollisuudet tuloksilla on levitä laajempaan tietoisuuteen. Kehittämisteemaan ajankohtaisuus vaikuttaa myös olennaisesti toiminnan merkittävyyteen. (Toikko & Rantanen 2009, 57-58.)

Ensikotiäidin tukeminen on useimmiten hidas ja pitkä prosessi, jossa ei voida odottaa nopeita muutoksia. Usein kyseessä ovat sukupolvien ketjut: äidit ovat itse jääneet aikanaan ilman riittävää hoivaa ja huolenpitoa, jolloin he eivät osaa tarjota sitä myöskään omille lapsilleen. (Ensi- ja turvakotien liitto 2005, 5.) Hankkeen tavoitteena oli lisätä tietoa ja syventää osaamista vauvavaiheessa tehtävän työn mahdollisuuksista ja merkityksestä ylisukupolvisen lastensuojeluasiakkuuden katkaisemisessa ja huostaanottojen ennaltaehkäisemisessä. Painopisteenä oli erityisesti vauvan ja vanhemman välinen vuorovaikutus- ja kiintymyssuhde, vauvojen normaalin kehityksen ja riittävän hoidon turvaaminen sekä vauvojen kaltoinkohtelun tunnistaminen, ehkäisy ja hoito. (Henttonen 2006,7.)

Selkeimmiksi kehittämistavoitteiksi ensikodin työntekijöiltä nousivat vauvan näkökulman vahvistaminen lastensuojelussa sekä vauvatyön osaamisen syventäminen. (Henttonen 2006, 7.) Hankkeella pyrittiin kehittämään vauvojen ja vanhempien hoitoa ja arviointia, perheiden tukijatkumoa yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa sekä dokumentointia ja tiedonkeruujärjestelmää (Ensi- ja turvakotien liitto i.a.). Myös ensikotityön näkyvyyttä haluttiin lisätä (Henttonen 2006, 7).

Jokaisella suuremmalla ja pidempikestoisella hankkeella on ohjausryhmä, jonka tehtävänä on valvoa hankkeen etenemistä hankkeen kohderyhmän näkökulmasta. Lisäksi ohjausryhmän tehtävänä on hyväksyä aikataulumuutokset, välitavoitteet sekä lisä- ja muutostyöt, antaa tukea projektipäälliköille sekä käsitellä hankkeeseen liittyviä ongelmatilanteita ja tehdä niihin liittyviä päätöksiä. Ohjausryhmän jäsenet edustavat niitä ryhmiä tai yhteisöjä, joille projekti on suunnattu. Kun ohjausryhmää kootaan, on tärkeää muistaa ohjausryhmän koon vaikutukset ryhmän toimintaan. Mitä suurempi ohjausryhmä on, sitä haasteellisempaa on kutsua koko ryhmä koolle. Suurissa ohjausryhmissä myös päätöksenteko on hitaampaa. (Kettunen 2003, 153-154.) Myös Vauvana elämä alkaa -hankkeella oli ohjausryhmä, johon kuului projektipäällikön ja projektisuunnittelijan lisäksi osa ensikotien toiminnanjohtajista.

3.1.1 Hankkeen arviointi

Prosessiarvioinnin avulla voidaan ohjata kehittämisprosessia. Se tuo näkyviin sen seikan, että kehittämistoiminnan tavoitteet ja keskeiset toimintatavat voivat muuttua toiminnan kuluessa. Arvioinnin tehtävänä on myös tuottaa tietoa kehitettävästä asiasta. Pohditaan, missä asioissa on onnistuttu ja missä taas ei, mikä toimii ja mitä tulisi vielä kehittää. Arvioinnin lähtökohtana käytetään hankesuunnitelmaa ja siinä määritellyjä tavoitteita. (Toikko & Rantanen 2009, 61.)

Arviointinäkökulma voi olla kehittämishankkeessa ulkoinen tai sisäinen. Ulkoisessa arvioinnissa kehittämistoimintaa arvioidaan ulkoapäin, kun taas sisäisessä arvioinnissa arvioidaan toimintaa, jossa ollaan itse mukana. Ulkoinen arviointi mahdollistaa puolueettoman ja tutkimusmielessä luotettavamman tarkastelunäkökulman. Sisäisessä arvioinnissa arvioija tuntee kohteen hyvin, ja hänellä on mahdollisuus monipuolisiin aineistoihin sekä suoraan arviointitietojen hyödyntämiseen toiminnan kehittämisessä. (Toikko & Rantanen 2009, 62.)

Vauvana elämä alkaa -hanketta arvioi ulkopuolisena arvioijana Sosiaalitalouden tutkimuskeskus Pieksämäeltä. Sen tehtävänä oli arvioida hanketta ja sen etenemistä koko prosessin ajan. Arvioinnin tavoitteena oli tukea Vauvana elämä alkaa -hankkeen tavoitteiden ja työmenetelmien täsmentämistä. Se myös antoi palautetta itse toiminnasta sekä

tietoa onnistumisista ja kehittämisen paikoista. Arvioinnin keskeisenä menetelmänä oli Internetissä toteutettu Webropol-kysely ensikotien henkilökunnalle. Se toteutettiin keväällä 2007 ja syksyllä 2009. Kyselyistä saatuja tuloksia vertailtiin keskenään. (Kettunen 2009, 4.)

Sosiaalitalouden tutkimuskeskus toteutti kyselyn myös ensikotien keskeisimmälle sidosryhmälle eli ensikotipaikkakuntien lastensuojelun sosiaalityöntekijöille. Keväällä 2007 tehdyssä kyselyssä taustoitettiin Vauvana elämä alkaa -hankkeen kehittämis- ja toimenpidetarpeita. Kysely antoi taustaa myös ensikotien henkilökunnalle suunnatun kyselyn tulkinnalle. (Kettunen 2009, 4.)

Arviointia tehtiin koko hankkeen ajan yhdessä projektihenkilöstön kanssa. Hankkeen aikana pidettiin yhdeksän arviointipalaveria; aloitusvuonna 2006 pidettiin syksyn aikana kolme palaveria, muutoin hankkeen käynnistymisen jälkeen vuosina 2007-2009 arviointipalavereja oli kunakin vuonna kaksi. Kustakin palaverista laadittiin muistio seuraavan palaverin suunnittelun pohjaksi sekä tueksi prosessin seuraamiseen ja arviointiraportin laadintaan. Arvioija oli mukana myös joissain ohjausryhmän kokouksissa sekä muissa hankkeeseen liittyneissä tilaisuuksissa, joissa arviointia ja sen etenemistä esiteltiin. (Kettunen 2009, 4.) Itse emme olleet arvioinnissa mukana muutoin, kuin opinnäytetyömme puitteissa.

Sosiaalitalouden tutkimuskeskuksen tekemän arvioinnin mukaan vauvatyön kehittäminen Vauvana elämä alkaa -hankkeessa on ollut onnistunutta. Tähän on vaikuttanut se, että hankkeessa yhdistyivät yhteinen koulutus- ja kehittämisprosessi sekä yksilöllisesti tuettu paikallisyhdistyskohtainen kehittäminen. Vauvan asiakkuus ja näkökulma ensikotityössä sekä vauvavaiheessa tehtävä työ ovat hankkeen aikana vahvistuneet selvimmin. Lisäksi ensikotien asema on selkiytynyt niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin, ja siksi hankkeen vaikutukset säilyvät työssä vielä hankkeen jälkeenkin. Projektissa huomioitiin ensikodit yksilöllisesti, mikä mahdollisti kehittämisen ensikotien tarpeiden mukaan. (Kettunen 2009, 16.)

3.1.2 Hankkeessa käytetyt tukimuodot

Kehittämistoiminnassa joudutaan priorisoimaan, sillä kaikkea mahdollista ei voida resursseista johtuen toteuttaa. Toteutusvaihe pyritäänkin rajaamaan mahdollisimman tarkkaan tiettyihin kohteisiin. Kun priorisointi on tehty, konkreettinen toiminta voidaan aloittaa. (Toikko & Rantanen 2009, 60.)

Vauvana elämä alkaa -hankkeessa pyrittiin kehittämään ensikotia viiden eri tukimuodon avulla. Näitä olivat koulutus- ja kehittämispäivät, ensikotien itse määrittelemät kehittämishankkeet, paikallisseminaarit, projektihenkilöstön jalkautuminen kentälle sekä lähi-verkostoyhteistyö.

Koulutus- ja kehittämispäiviä järjestettiin vuosina 2006–2009 yhteensä 14 kertaa (Kettunen 2009, 5). Koulutustilaisuudet olivat kaksipäiväisiä ja niitä oli kolmesti vuodessa. Koulutuksissa koottiin yhteen vuosikymmenten aikana kertynyttä vauvatyön osaamista. Niissä myös mahdollistettiin kokemusten vaihtaminen sekä osaamisen syventäminen. (Henttonen 2006, 7.) Mukana koulutus- ja kehittämispäivien järjestämisessä oli myös aiemmin jo mainittu Alma-keskus. (Kuosmanen 2006, 12).

Aiheina koulutuspäivillä olivat muun muassa vauvan tarpeiden tunnistaminen sekä vauvan kehitys, videon käyttö vuorovaikutuksen tukena, väkivalta- ja isätyö, sijaistraumatisoituminen, kaltoinkohdellun vauvan hoidon kehittäminen sekä yhteisöllisyys ja ryhmäilmiöt. Joihinkin koulutusosioihin sisältyi välitehtävä. Koulutuspäiville osallistui yhteensä 26 ohjaajaa eri ensi- ja turvakodeista. Pääsääntöisesti jokaisesta yhdistyksestä osallistujia oli kaksi, isommista yhdistyksistä useampi. Hankkeen aikana järjestettiin myös opintomatka Rovaniemelle isätyöteemaan liittyen. (Henttonen 2009.)

Vauvana elämä alkaa -hanke tuki ensikotityön kehittämistä myös paikallisesti. Jokainen ensikoti sai määritellä itselleen tärkeäksi kokemansa kehittämisalueen ensikodissa. Kehittämisteemoina oli muun muassa masuvauvatyöskentelyä ja vauvahavainnointia, ryhmä- ja videotyöskentelyä sekä vauvamuskaria. (Lohtander & Henttonen.) Paikallisten kehittämishankkeiden etenemistä seurattiin koulutus- ja kehittämispäivien aikana. Viimeisen projektivuoden aikana paikallisten kehittämishankkeiden tuloksia myös vertaiskoulutettiin muille ensikodeille. Paikalliseen kehittämiseen kuului kehittämishankkeen

lisäksi koulutus- ja kehittämispäiviltä saatujen tietojen ja menetelmien juurruttaminen työyhteisöön. (Kettunen 2009, 5.)

Jokaisella ensikotipaikkakunnalla yhtä lukuun ottamatta järjestettiin vuosina 2008–2009 vauvatyötä käsittelevä paikallisseminaari. Seminaari oli suunnattu yhteistyökumppaneille ja sen tarkoituksena oli vahvistaa vauvan näkökulmaa ja nostaa esille ensikodeissa tehtävän vauvatyön merkitystä.

Hankkeen ohjausryhmä teki hankkeen puitteissa myös opintomatkan Pietariin marraskuussa 2008. Opintomatka kohdistui pietarilaiseen Malenkaja mama -ensikotiin, jonka kanssa Helsingin ensikoti ry ja Ensi- ja turvakotien liitto on tehnyt yhteistyötä. (Heinjoiki 2006, 22.) Matka mahdollisti suomalaisen ensikotityön peilaamisen hyvin erilaisissa olosuhteissa tehtävään vauvatyöhön Venäjällä. (Kettunen 2009, 6).

Vauvana elämä alkaa -hankkeen aikana projektihenkilöstö vieraili kaikissa paikallisyhdistyksissä tarkoituksenaan saada kuva erilaisten ensikotien arjesta. Vierailut lisäsivät ymmärrystä esimerkiksi tilojen, olosuhteiden ja resurssien merkityksestä ensikotityön perustyölle ja työn kehittämiseksi. Käyntien yhteydessä myös lähiverkostoyhteistyön mahdollisuus alkoi hahmottua. (Kettunen 2009, 6–7.)

Keväällä 2009 lähiverkostoyhteistyö käynnistettiin. Lähiverkostojen tarkoituksena on tukea ensikotien kehittämistyötä ja antaa vertaistukea. Lähiverkostot muodostettiin seuraavalla tavalla: Lahti - Tampere - Jyväskylä, Raahe - Vaasa - Kokkola, Helsinki - Turku sekä Oulu - Rovaniemi. Hankkeen aikana kaikki lähiverkostot ennättivät järjestää yhden tapaamisen. (Kettunen 2009, 6–7.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää ensikotien toiminnanjohtajien ajatuksia ensikotityön kehittämisestä sekä Vauvana elämää alkaa -hankkeesta ja siihen liittyvistä toiminnoista.

Tutkimuksemme pääongelmana on:

- Miten ensikotityötä tulisi kehittää?

Alaongelmia ovat:

- Millaisia vaikutuksia Vauvana elämä alkaa -hankkeessa käytetyillä toiminnoilla on ollut ensikotityöhön?
- Millaisia ensikotityön kehittämistarpeita paikallisyhdistyksillä on?
- Millaista tukea paikallisyhdistykset tarvitsevat ensikotityön kehittämisessä?

Tutkimuksemme tuloksia voidaan hyödyntää Vauvana elämä alkaa -hankkeen loppuarvioinnissa. Se myös tarjoaa tietoa Ensi- ja turvakotien liitolle siitä, millaista kehittämistyötä ja tukea ensikodeissa kaivataan.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Saimme tiedon Ensi- ja turvakotien liiton ehdottamasta aiheesta sähköpostitse erään oppilaitoksemme opettajan kautta. Ensi- ja turvakotien liiton Vauvana elämä alkaa -kehittämishanke oli loppuillaan ja sen arviointia oli tekemässä Sosiaalitalouden tutkimuskeskus Pieksämäeltä. Ensi- ja turvakotien liitto ehdotti itse, että arviointia voisi täydentää opinnäytetyöllä, jossa tarkoituksena olisi haastatella ensikotien toiminnanjohtajia. Haastattelukysymysten tulisi liittyä hankkeessa käytettyihin toimintoihin sekä yleisesti ensikotityön kehittämiseen ja sen haasteisiin sekä ensikotien kehittämistarpeisiin toiminnanjohtajien näkökulmasta.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmämme oli laadullinen eli kvalitatiivinen. Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, ja siinä suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan menetelmiä, joissa tutkittavien oma ääni ja näkökulmat pääsevät esille. Haastateltavien kohdejoukko on valittu tarkoi-

tuksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on myös se, että tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Haastattelumme pohjana käytimme haastattelurunkoa (Liite 1), joka koostui avoimista kysymyksistä. Haastattelurungon laatimista varten kävimme Helsingissä Ensi- ja turvakotien liitossa, missä osallistuimme hankkeen työntekijöiden keskinäisiin suunnittelupalavereihin. Opinnäytetyön aihe tuli hankkeen työntekijöiltä, joten heidän kanssaan suunnittelimme kysymyksiä haastattelurunkoon. Toiminnanjohtajilta haluttiin selvittää juuri heidän näkemyksiään Vauvana elämä alkaa -hankkeesta ja yleisesti ensikotityön tulevaisuuden kehittämistarpeista, joten kysymykset nousivat näistä aiheista. Tietoa haluttiin erikseen jokaisesta hankkeesta käytetystä toiminnosta, joten samankaltaiset kysymykset laadittiin näistä kaikista.

Koska alussa oli hieman epäselvyyttä siinä, osallistuuko haastatteluun joka ensikodista juuri toiminnanjohtaja vai vastaavassa asemassa työskentelevä henkilö, halusimme taustatietoina kysyä vastaajan toimenkuvaa ensikodissa sekä työhistoriaa ensikotityön parissa. Näin halusimme saada kokonaiskuvan siitä, minkä tyyppisen vastaajien joukon haastateltavamme muodostavat. Lopulta haastateltavien joukko rajattiin kuitenkin toiminnanjohtajiin, koska todettiin sen olevan selkeintä. Pyysimme haastattelurungosta vielä palautetta projektin työntekijöiltä, projektin ulkopuoliselta arvioijalta ja ohjaavalta opettajalta. Saimme vinkkejä siihen, miten kysymykset olisi hyvä muotoilla, jotta niillä saataisiin mahdollisimman informatiivisia vastauksia.

Kuten millä tahansa tiedonkeruumenetelmällä, on haastattelullakin omat etunsa ja haasteensa. Tuomen & Sarajärven mukaan haastattelun suurin etu on haastattelun joustavuus. Haastattelijalla on haastattelutilanteessa mahdollisuus tarkentaa kysymyksiä ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Jos haastateltava ei syystä tai toisesta heti oivalla, mihin haastattelija haluaa kysymyksellään vastauksen tai ymmärtää haastattelijan kysymyksen eri tavoin kuin tämä on ajatellut, voidaan väärinkäsitykset haastattelun aikana korjata. Lisäksi haastattelu antaa vapauden muuttaa haastattelukysymysten järjestystä vapaasti siten, kuin haastattelijan itsensä mielestä on järkevää. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.)

Hyvää haastattelussa on mahdollisuus saatujen vastausten syvempään tulkitsemiseen. Haastattelija voi esimerkiksi tulkita haastateltavan tapaa vastata kysymyksiin ja käyttää erilaisia ilmauksia. Se, hyödyntääkö haastattelija näitä havaintoja omassa tutkimuksessaan, on aivan haastateltavan itsensä päätettävissä. Haastattelun etu on edellisten lisäksi se, että kun haastattelunteosta ja sen ajankohdasta on sovittu haastateltavan kanssa etukäteen, on hyvin epätodennäköistä, että haastateltava kieltäytyy osallistumasta haastatteluun tai ei anna lupaa käyttää haastattelua tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 76.)

Verrattuna lomakemuotoiseen kyselyyn haastattelu vie enemmän aikaa ja joissain tapauksissa myös rahaa. Olennainen heikkous haastattelussa liittyy sen luotettavuuteen, joka voidaan kyseenalaistaa siksi, että haastateltava saattaa antaa kysymyksiin sellaisen vastauksen, jonka hän olettaa haastattelijan haluavan kuulla. Saattaa olla jopa niin, että haastateltava tuntee olonsa uhatuksi tai hänelle koko haastattelutilanne on pelottava. (Hirsjärvi ym. 2009, 206.)

5.2 Aineistonkeruu

Päädyimme tekemään tutkimushaastattelut puhelinhaastatteluina. Ehdotus haastattelumenetelmästä tuli Ensi- ja turvakotien liitolta. Pidimme tätä menetelmää hyvänä monestakin syystä. Haastateltavia ensikoteja oli 11 ja ne sijaitsevat eri paikkakunnilla ympäri Suomen, joten haastattelun teko paikanpäällä kussakin ensikodissa olisi tullut kalliiksi matkakustannusten takia. Lisäksi tällainen menettely olisi vienyt aivan liikaa aikaa.

Meidän ei olisi ollut järkevää tehdä lomakehaastattelua, koska ensikotien työntekijöille oli tehty jo Webropol-kysely hankkeen kahdessa eri vaiheessa. Avoimella haastattelulla toivottiin myös saatavan laajempia, tarkempia ja yksilöllisempiä vastauksia kysymyksiin. Koulultamme löytyi tila ja laitteet puhelinhaastattelujen tekemiselle. Nauhurin puhelujen nauhoittamiseen saimme lainaan Sosiaalitalouden tutkimuskeskukselta.

Projektipäällikkö Erja Lohtander viestitti toiminnanjohtajille etukäteen sähköpostitse, että otamme heihin yhteyttä haastattelun merkeissä lähiaikoina, minkä teimmekin heti haastattelurungon valmistuttua. Tuolloin pyysimme toiminnanjohtajia katsomaan kalenteristaan heille sopivia päiviä haastattelun tekoon ja tämän jälkeen ilmoittamaan kysei-

siä aikoja meille. Alkuun toiminnanjohtajat olivat epävarmoja ja empiväisiä sen suhteen, ovatko he oikeita henkilöitä haastateltavaksi opinnäytetyötämme varten, ja osin siksikin yhteydenotto ensikodeista meihin päin oli hiljaisempaa. Selitimme kuitenkin, että haluamme nimenomaan selvittää toiminnanjohtajien näkemyksiä hankkeesta ja ensikotityön kehittämisestä, koska muulle henkilökunnalle oli tehty erikseen omanlaisensa arviointikysely hankkeesta ja sen toiminnoista. Kaikki toiminnanjohtajat tavoitettiin lopulta joko sähköpostitse tai puhelimitse.

Haastavaksi haastatteluajojen sopimisen teki toiminnanjohtajien kiireisten aikataulujen lisäksi se, että haastattelujen tekoon tarvitsemamme neuvottelutila oli samaan aikaan ahkerassa käytössä ja vapaita aikoja oli vaikea löytää niin, että ne olisivat sopineet toiminnanjohtajille. Yhtä lukuun ottamatta kaikki haastattelut saatiin lopulta tehtyä neuvottelutilassa. Haastattelutilanteissa olimme molemmat läsnä, mutta vetovastuissa vuorottelimme niin, että kummallekin tuli vedettäväksi viisi haastattelua. Haastattelut toteutettiin lopulta hyvin nopealla tahdilla, koska tulosten saamisessa alkoi olla kiire.

Haastatteluja tehtiin alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen 11:n sijasta 10, koska yksi ensikoti ei ollut hankkeessa aktiivisesti mukana. Neuvottelutila oli rauhallinen eikä se varattuna aikana ollut lainkaan muiden käytettävissä, joten saimme rauhassa tehdä haastatteluja sovittuina aikoina. Toisinaan käytävän äänet häiritsivät hieman, mutta nauhalla niitä ei juuri kuulunut, eivätkä ne vaikuttaneet olennaisesti puheen selkeyteen litterointia ajatellen. Haastattelujen kestot vaihtelivat keskimäärin 15:stä 20 minuuttiin.

5.3 Tutkimusaineiston analysointi

Haastattelujen teon jälkeen alkoi litterointi, eli haastatteluaineiston kirjoittaminen tekstimuotoon. Jaoin haastatteluaineiston puoliksi niin, että kumpikin litteroi toisensa vetämät haastattelut. Tähän menetelmään päädyimme siksi, että tuolloin omaa tulkintaa haastatteluista tulisi litterointivaiheessa vähemmän. Kun litteroinnit olivat valmiit, alkoi niiden huolellinen lukeminen. Merkkasimme saamiamme vastauksia tietyillä värikoodilla, jotta ne olisi tulosten analysointi- ja kirjoittamisvaiheessa helppo löytää. Kävimme haastatteluaineistoa läpi kysymys kysymykseltä, jolloin saaduista vastauksista muodostui hyvä kokonaiskuva.

Käytimme tutkimusaineistomme analysointiin sisällönanalyysia, jonka avulla pystyimme analysoimaan haastattelumateriaalia systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysilla pyrimme järjestelemään kerätyn aineiston tiiviiseen ja selkeään muotoon johtopäätösten tekoa varten niin, että aineiston sisältöä voi kuvata sanallisesti mutta sen sisältämä informaatio kuitenkin säilyy. Tarkoituksena menetelmässä on lisätä aineiston informaatioarvoa luomalla mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Sisällönanalyysin ongelma on lähinnä siinä, että vaikka aineiston olisi analysoinut hyvinkin tarkasti, siitä ei välttämättä pysty tekemään mielekkäitä johtopäätöksiä, vaan joudutaan esittämään järjestetty aineisto tuloksina. Aineiston selkeyttäminen auttaa tekemään selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–110.)

Sisällönanalyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti mutta samalla osittain teoriaohjaavasti. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee siten, että ensin aineisto pelkistetään, tämän jälkeen se ryhmitellään ja viimeiseksi luodaan aineistosta teoreettiset käsitteet. Esimerkiksi haastattelujen analysointi etenee kuuntelemisen ja litteroinnin jälkeen niin, että tutkija perehtyy aineiston sisältöön, ja etsii ja listaa siitä pelkistettyjä ilmauksia. Näistä ilmauksista hän etsii eroja ja yhtäläisyyksiä, jotta voisi paremmin muodostaa ryhmitelystä ilmauksista alaluokkia. Lopuksi näin luodut alaluokat yhdistetään vielä yläluokiksi. Kun analysointi tapahtuu teoriaohjaavasti, saatu aineisto liitetään jo olemassa oleviin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111; 116.)

Opinnäytetyömme aihe oli etukäteen jo hyvin tarkkaan rajattu Ensi- ja turvakotien liiton tarpeiden mukaisesti. Näin tutkimuksessamme käytetyt keskeiset käsitteet nousivat Vauvana elämä alkaa -hankkeesta ja ensikotityön sisällöstä, ja näiden pohjalta lähdimme myös analysoimaan aineistoa. Aineiston järjestelemissä käytimme apuna värejä, joiden avulla etsimme aineistosta vastauksia tiettyyn kysymykseen. Tämä osoittautui hyödylliseksi menetelmäksi, koska tiettyyn kysymykseen oli aineistossa vastattu osin myös muiden kysymysten kohdalla. Listasimme lopuksi yhteen kaikki ne asiat, jotka kussakin kysymyksessä olivat nousseet esiin.

Kirjoittaessamme analysoituja tuloksia sanallisesti ymmärrettävään muotoon huomasimme, millaisen haasteen useat yksittäiset vastaukset tulosten kertomisen kannalta asettivat. Paikoitellen teksti ei ollut kovin sujuvaa, vaikka kaikki tietystä kysymyksestä

saadut vastaukset olikin saatu kirjoitettua. Mielestämme näitä yksittäisiä vastauksia ei myöskään pystynyt havainnollistamaan taulukon avulla tekstiä paremmin.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Taustatiedot ja odotukset

Haastattelumme osallistui 11 ensikodista 10. Haastattelumme osallistuneet ensikotien työntekijät työskentelevät kaikki toiminnanjohtajina kyseisessä ensikodissa. Heidän työhistoriansa ensikotityössä vaihtelevat suuresti; osa on ollut ensikotityössä pidempään kun taas osa on tullut työhön mukaan vasta vähän aikaa sitten. Suurimmalla osalla työhistoria vaihteli 1-5 työvuoden välillä, mutta haastateltavien joukossa oli myös niitä, jotka olivat tehneet ensikotityötä kauemmin. Heillä työvuosien lukumäärät liikkuvat 19 ja 32 työvuoden välillä.

Lisäksi halusimme tietää, millaisessa roolissa kukin haastateltava on ollut Vauvana elämä alkaa -hankkeessa ja siihen liittyvässä kehittämistyössä. Kävi ilmi, että useammalla haastateltavalla ei ole hankkeessa ollut minkäänlaista roolia, vaan he ovat enemmänkin seuranneet hanketta sivummalta. Kaksi vastaajaa kertoo syyksi sen, että he eivät ole olleet ensikodin toiminnassa mukana hankkeen alusta asti, vaan ovat tulleet mukaan vasta myöhemmässä vaiheessa. Kolme haastateltavaa kertoo olleensa mukana Vauvana elämä alkaa -hankkeen ohjausryhmässä.

Ensikodit olivat asettaneet Vauvana elämä alkaa -hankkeelle erilaisia odotuksia. Hankkeelta toivottiin lapsi- ja vauvanäkökulman esiin nostamista ensikodissa ja sen eri työmuodoissa. Ensikotityölle haluttiin toisaalta löytää uusia rakenteita mutta myös jo olemassa olevien rakenteiden ylläpitoon toivottiin tukea. Yksittäisinä vastauksina mainittiin ensikotien yhtäläiset edellytykset tehdä työtä sekä jokaisen ensikodin omien kehittämistarpeiden esiin nostaminen. Itse työhön kaivattiin jotain uutta, kuten työmenetelmiä. Yksi vastaaja mainitsi myös ensikotityön idean löytymisen tärkeänä odotuksena. Hankkeen odotettiin tuovan ensikodeille näkyvyyttä sekä paikallisesti että valtakunnal-

lisesti, samalla toivottiin myös yhteistyökumppaneiden tiedon ensikotityön merkityksessä syventyvän. Ensikotien toiminnanjohtajat odottivat työntekijöiden saavan hankkeen kautta tietoa sekä mahdollisuuden jakaa kokemuksia eri ensikotien välillä.

6.2 Kokemukset hankkeen toiminnoista

Hankkeessa vauvatyön kehittämisen apuna käytettiin koulutus- ja kehittämispäiviä, ensikotien omia kehittämishankkeita, projektihenkilöstön jalkautumista, paikallisseminaareja ja lähiverkostoja. Näiden kaikkien toimintojen onnistumisesta ja mahdollisesta anista halusimme tietoa toiminnanjohtajien näkökulmasta.

Kysyimme, mitä mieltä toiminnanjohtajat ovat koulutus- ja kehittämispäivistä kehittämistyön välineenä yleisesti ottaen. Peräti yhdeksän kymmenestä vastaajasta piti koulutus- ja kehittämispäiviä mielekkäänä tapana kehittää ensikotityötä. Ne mahdollistavat vertaistuen ja niiden avulla voidaan paneutua johonkin tiettyyn asiaan ajan kanssa.

Se on toimiva tapa sinänsä että siihen niinku varataan aikaa sille tietylle asialle. Eli kyllä mä pidän sen hyvänä. Ja sitten tavallaan niinku se verkostoitumisen mahdollisuus siinä. Se, että me tehdään täällä tietyllä tavalla ja jossain muualla tehdään toisella tavalla ja me voidaan niinkun vaihtaa kokemuksia ja oppia toisiltamme.

Kaksi vastaajista toi esille sen, että koulutus- ja kehittämispäivillä tulee olla ensikodista vähintään kaksi työntekijää, jotta tieto siirtyy muulle työyhteisölle riittävän hyvin. Eräs vastaaja toi esiin, että tapa on haavoittuvainen monestakin syystä. Työntekijöiden tulee olla riittävän motivoituneita ja osaavia tiedon levittämiseen. Jos koulutus on pitkä, saattavat työntekijät sen sisällä myös vaihtua kesken kaiken.

Halusimme tietää myös, mitä hyötyä nimenomaan Vauvana elämä alkaa -hankkeen koulutus- ja kehittämispäivistä oli ollut ensikodeille. Koulutuspäivien sisältöihin oltiin oltu vastaajista suurimman osan mukaan tyytyväisiä. Niistä oli saatu ensikoteihin uusia työmenetelmiä, tietoa ja osaamista kaivatuista alueista. Yhden vastaajan mukaan suurin hyöty koulutus- ja kehittämispäivistä oli tullut niille työntekijöille, jotka olivat osallis-

tuneet hankkeeseen. Menetelmät eivät olleet siirtyneet käytäntöön toivotulla tavalla, johon työntekijävaihdokset olivat omalta osaltaan vaikuttaneet. Yksi toiminnanjohtaja koki, että on vaikeaa mitata, mikä kehittyminen oli peräisin juuri Vauvana elämä alkaa -hankkeen koulutuksista ja mikä muusta kehittämistyöstä, jota ensikodissa tehdään. Eräs vastaajista koki, ettei voi vastata kysymykseen koulutus- ja kehittämispäivien hyödyistä.

Hankkeessa tuettiin myös ensikotien paikallista kehittämistyötä ja jokainen ensikoti sai itse valita haluamansa kehittämiskohteen. Kaikki vastaajat pitivät tällaista menettelyä tärkeänä. Ensikotien koetaan olevan hyvin erilaisia ja he itse tietävät parhaiten, missä kehittämisen tarve on. Oma vaikuttaminen myös lisää motivaatiota työn kehittämiseen.

...mun mielestä tämän päivän tapa kehittää työtä, sitouttaa työntekijät ruohonjuuriaan myöten.

Koska me eri ensikodit toimitaan niinku eri toiminta ympäristössä, meillä on erilainen historia, erilaiset työryhmät.

Koska täällä tiedetään et missä olis se kehittämisen tarve. Että täytyy lähteä siitä työyhteisöstä kuitenkin.

Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta hankkeessa syntyneiden ensikotien paikallisten kehittämishankkeiden toteuttaminen oli toiminut vastaajien mukaan hyvin tai vähintäänkin kohtalaisesti. Ensikoteihin oli syntynyt uusia käytäntöjä ja työmenetelmiä, jotka olivat käytössä vielä hankkeen päättyessäkin. Kehittämishankkeiden toteuttaminen ei aina ollut helppoa, ja eteen tuli erilaisia haasteita, kuten henkilöstövaihdoksia, aikapulaa ja väsymistä kehittämistyöhön arkityön keskellä. Yksi vastaaja koki, ettei heidän ensikotinsa kehittämishanketta ollut riittävän selkeästi määritelty tai rajattu, minkä vuoksi on vaikeaa löytää selkeää aluetta, jossa olisi kehitytty. Kehittämiskohdetta rajatessa olisi voitu tarvita enemmän tukea projektihenkilöstöltä.

Vauvana elämä alkaa -hanke tarjosi tukea ensikotien kehittämistyölle myös jalkautumalla, ja projektihenkilöstö vierailikin kaikissa hankkeessa mukana olleissa ensikodeissa. Yleisellä tasolla kaikki vastaajat pitivät jalkautuvaa työtettä tärkeänä ja hyvänä tapana tukea kehittämistyötä. Paikan päällä käyminen antoi todellisen kuvan ensikodin toiminnasta, ja näin myös muut ensikodin työntekijät pääsivät joltakin osin mukaan

hankkeeseen. Joku vastaajista näki projektihenkilöstön vierailut myös arvostuskysymyksenä.

On, ensisijaisesti mä näen sen merkityksen sillä lailla, et sehän tukee niinku kaikkea toimintaa, ja niinku kaikki yksiköt on samanarvoisia kun kaikissa käyään, ett se on niinku semmonen arvostuskysymys. Ja ensisijaisesti sen on tosi tärkeää näille, jotka suunnittelee tätä koulutusta ja muuta, ett he näkkee että mitä siellä kentällä oikeasti tarvitaan, et se lähtee niinku kentän tarpeista eikä sillai et se lähtis suunnittelijoitten ajatuksista, että mitä tarvitaan.

Kysyimme, kuinka projektihenkilöstön jalkautuminen tuki Vauvana elämä alkaa -hankkeeseen kuuluvaa kehittämistyötä. Neljässä vastauksessa tuli ilmi vierailuiden suuri hyöty ensikotien omille kehittämishankkeille. Projektihenkilöstö pystyi näin tukemaan ja motivoimaan kehittämistyötä eteenpäin. Vierailuiden mahdollistama vuoropuhelu koettiin myös tärkeänä. Kaksi vastaajista piti hyödyllisenä myös sitä, että vierailuiden kautta ensikodit saivat taustatuekseen käsityksen suuremmasta kokonaisuudesta, kuten valtakunnallisesta ja muiden ensikotien tilanteesta. Yksi vastaajista näki, ettei projektihenkilöstön jalkautuminen tukenut kovinkaan hyvin ensikodin kehittämistyötä. Yksi vastaajista taas koki, ettei osaa vastata kysymykseen.

Jokaisella haastattelussa mukana olleella ensikotipaikkakunnalla järjestettiin paikallisseminaari. Toiminnanjohtajien mukaan seminaarit olivat onnistuneet hyvin ja mukana oli ollut paljon osanottajia. Joillakin paikkakunnilla tulijoita olisi ollut jopa enemmän, kuin seminaariin voitiin ottaa. Seminaareissa oli mukana myös median edustajia, joten sitäkin kautta ensikotien tunnettavuutta voitiin viedä eteenpäin. Ensikodit saivat seminaarin järjestämiseen Ensi- ja turvakotien liitolta tukea, joka koettiin hyvänä kaikissa ensikodeissa. Syynä tuen tärkeyteen oli suurimmassa osassa vastauksia ensikotien pienet resurssit, joko taloudelliset tai ajalliset. Liiton mukanaolo seminaarin järjestämisessä toi yhden vastaajan mukaan mukanaan myös merkittävää painoarvoa.

On se tärkeä. Koska se on paitsi ihan niinku käytännön järjestelyjen suhteen se on hyödyllistä, niin Liiton mukanaolo tuo ilman muuta painoarvoa mitä me niinku yhdistyksenä pelkästään ei ikinä saatais. Ett musta siinä toteutuu, niinku tän kaltaisissa asioissa että Liitto on mukana, niin juuri se niinku Liiton perustehtävä. Näin mä sen näkisin.

Eräs vastaaja kannatti kyllä liitonkin tukea, mutta piti tärkeänä myös sitä, että paikallisyhdistykset itse osallistuvat seminaarien järjestämiseen.

Seminaarien uskottiin lisänneen ensikotityön tunnettavuutta hyvin niin yleisesti kuin sidosryhmissäkin.

...mut varmasti tämmönen seminaarikin herättää sit taas neuvolan työntekijöitä ja sosiaalityöntekijöitä, et ai niin, ensikoti on olemassa.

Eräs toiminnanjohtaja oli työssään havainnut, ettei työn tunnettuus sidosryhmissäkään ole aina niin hyvä, kuin luulisi.

...yllättävää kyllä, niin tämmösetki tahot, mitä me pidetään niinku ihan niinku itsestään selvinä kumppaneina, ni aika ajoin käy ilmi, että se käsitys siitä, että mitä me tehdään tai minkälaista se työ on tai mitä me ymmärretään vaikka vauvasta ja vauvan tarpeista tai niinku, ett minkä tematiikan kanssa ihan oikeesti työskennellään ja millä osaamisella niin ni se näyttää olevan välillä niin ihan niinku aika ohutta. Mikä tietysti osaltaan johtuu siitä, että tuolla kunta-alueella työntekijävaihdokset on suuria.

Hankkeen viimeisimpänä toimintona ensikodit muodostivat kahden tai kolmen ensikodin lähiverkostoja, joiden tarkoituksena on antaa vertaistukea ja tukea työn kehittämässä. Seitsemän vastaajaa kymmenestä uskoi jo tässä vaiheessa, että lähiverkostoyhteistyö tulee olemaan hyödyllistä tulevaisuudessa. Hyödyiksi nähtiin pääasiassa vertaistuen mahdollisuus sekä mahdollisuus kehittää ensikotityötä yhteisvoimin.

Ja tämä on ehkä tän kehittämishankkeen vois olla niinkö yksiä näitä hedelmiä kans. Että tätä lähiverkostoyhteistyötä kannattaisin. Että aina ei tarvi lähteä vaikka isoihin työkokouksiin Helsinkiin, ett se vois olla nää lähiverkostot ko saatais niinkö toteuttamaan yhteistyötä, niin mä uskon.. Meillä on ainaki tässä lähellä vielä niin samantyyppiset yhdistykset, että mä uskon, että meillä ois annettavaa. Että jos niihin vaikka mahdollistuis Liitolta välillä tulla niinkö puheenjohtaja, vetäjä ja vähän teemojen herättäjä niin ajattelisin, että anti vois olla mainio.

Kaksi vastaajaa toi esiin, että hyödyllisyys edellyttää yhteistyön kunnollista käynnistymistä, mitä ei vielä ollut tapahtunut. Yksi vastaaja ei osannut vielä sanoa mitään lähi-verkostoyhteistyön hyödyllisyydestä, vaan uskoi sen tulevan esille vasta tulevaisuudessa. Kaksi vastaajaa puolestaan ei nähnyt yhteistyön olevan kovinkaan hyödyllistä. Toinen heistä ei pitänyt hyödyllisenä useita samaan asiaan keskittyviä työryhmiä, jotka vievät aikaa käytännön työltä.

No mikäli tuki tapahtuu valtakunnan tasolla sillä tavalla, että meillä on tuotta valtakunnalliset työkokoukset, jossa tämän asian tiimoilta kokoonnutaan, niin emme näe mielekkäänä järjestää siihen rinnalle toista järjestelmää.--- Ei liian monta samaan asiaan keskittyvää prosessia ole hyvä olla päällekkäin, ja etenkin, ku meil on kuitenkin nämä ihmiset ovat suorassa asiakastyössä ja jos heille tulee liian monta työryhmää, jossa he istuvat kehittämässä niin, niin valitettavasti se he eivät ehdi tehdä, tai suunnittelemassa sitä kehittämistä, niin he eivät ehdi tehdä sitä käytännön asiakastyötä eikä sitä, kehittää sitä yhdessä täällä mejän tiimin sisällä.

Kysyimme, kokivatko toiminnanjohtajat jonkin hankkeessa käytetyn toimintamuodon erityisen hyväksi. Eniten kiitosta saivat paikallisseminaarit ja jalkautuva työote. Yhtä moni vastaaja näki hankkeen kokonaisuutena hyväksi kaikkine toimintoineen. Eräs vastaajista piti liiton tiivistä otetta hankkeessa erityisen hyvänä. Myös riittävän usein pidetyt koulutuspäivät pitivät hänen mukaansa hankkeen mielessä koko ajan. Yksi vastaaja ei osannut sanoa, oliko jokin hankkeen tukimuodoista erityisen hyvä.

6.3 Tulevaisuuden haasteet ja kehittämistarpeet

Sen lisäksi, että halusimme tietoa toiminnanjohtajien ennako-odotuksista hankkeeseen liittyen, halusimme myös tietää miten nuo tavoitteet olivat hankkeen aikana toteutuneet. Palaute odotusten toteutumisesta oli hyvää ja odotukset olivat täyttyneet joko hyvin tai melko hyvin.

...odotukset on harvinaisen hyvin täyttyneet, et tää on ollu yks niistä hankkeista mikä must on onnistunu hyvin. Ja tää on myös tuonu semmosta ensikodin imagonnostoo ihan alueellisesti, ja se mihin tässon tähdätty tää raskaana, raskauden aikaan niin se on tuonu semmost uutta virikkeellisyttä koko ensikotityöhön vähän.

Vauvatyö oli tullut ensikodeissa näkyvämmäksi ja lisää tietoa, taitoa, osaamista ja menetelmiä oli tullut myös konkreettiseen vauvojen kanssa työskentelyyn. Työskentely oli muuttunut asiakaslähtöisemmäksi ja asiakkaiden tarpeita osataan nyt ottaa aiempaa paremmin huomioon. Yhdessä ensikodissa vauva-asiakkaiden määrä oli lisääntynyt ja toisessa ensikodissa koettiin ensikotiin juurtuneiden uusien työmenetelmien vaikuttavan myös turvakotien puolella olevien vauvojen ja perheiden kanssa tehtävään työhön.

Vauvat on ei vain tän projektin takia mut varmaan tämänkin takia ni on tulleet näkyvämmiksi, ja itse asiassa sitte meillon ollu enemmän vauvoja kun aikaisemmin

Hanke toi ensikodeille alueellista näkyvyyttä ja myös yhteistyökumppaneille voitiin hankkeen avulla välittää tietoa ensikotityöstä. Muutamit ensikodit olivat jo aiemmin olleet paikallisesti hyvin esillä, joten heillä näkyvyys ei juuri lisääntynyt. Tärkeänä onnistumisena odotuksiin nähden nostettiin lisäksi kokemusten jakaminen ja omien näkemysten esiintuominen, joka oli hankkeen aikana mahdollistunut erittäin hyvin.

Hanke ei juuri tuonut mukanaan sellaisia muutoksia, joita toiminnanjohtajat eivät olisi osanneet etukäteen odottaa. Odottamatonta oli kuitenkin hankkeeseen liittyvä työmäärä, joka oli ollut odotettua suurempi. Eräs vastaaja oletti, että työntekijöille hankkeen anti oli suurempaa, kuin mitä he olivat etukäteen osanneet odottaa. Vastauksissa mainittiin myös työntekijöiden erityinen innostuneisuus hanketta ja myös toisten ensikotien työntekijöitä ja heidän kokemuksiaan kohtaan, mikä yllätti toiminnanjohtajat positiivisesti.

Olimme kiinnostuneita siitä, miten hyvin hankkeen anti on siirtynyt ensikodin työkäytäntöihin, ja palaute tästä oli pääasiassa hyvää. Kahta yksittäistä vastaajaa lukuun ottamatta hankkeen anti oli ensikodeissa siirtynyt työkäytäntöihin hyvin tai melko hyvin. Nämä kaksi vastaajaa toivoivat, että anti olisi enemmän siirtynyt ensikotiin. Erityisesti ensikotien omat kehittämishankkeet olivat jääneet ensikoteihin pysyviksi työmenetelmiksi. Kahdessa ensikodissa hanke toi uudenlaista otetta erityisesti lapsityöntekijän työhön ja vauvojen kanssa työskentelyyn. Hanke oli myös pysäyttänyt arvioimaan erilaisia asioita tehtävään työhön liittyen ja työtä osattiin tarkastella kriittisemmin. Eräs toiminnanjohtaja mainitsi työntekijöiden valmiuden ymmärtää ensikodin rakenteita ja käytäntöjä lisääntyneen. Toisaalta siirtymävaihe oli haastatteluhetkellä joissain ensiko-

deissa vielä menossa. Vastaajista yksi oli lisäksi sitä mieltä, että on vaikeaa määritellä mikä kehittyminen on juuri Vauvana elämä alkaa -hankkeen mukanaan tuomaa.

Mun mielestä tää hanke anto potkua siihen, että pysähdytään arvioimaan niinku monenlaisia asioita matkan varrella. Ei välttämättä vain niitä, mitkä liittyy ihan tähän projektiin vaan se viritti tietynlaiseen niinku sopivasti kriittiseen vireeseen, jolloin se vaikuttaa ihan jokapäiväiseen työhön.

Tulevaisuuden kehittämishaasteet olivat jokaisessa ensikodissa hieman erilaiset. Hankkeen tavoitteenakin olleet lapsi- ja vauvanäkökulman esiin nostaminen ja ylisukupolvisen lastensuojeluasiakkuuden katkaiseminen nähtiin edelleen tärkeinä kehittämishaasteina, kuten myös huostaanottojen ehkäiseminen. Yhä enenevässä määrin ensikotien asiakkaisiin kuuluu myös isiä, joten isien kanssa työskentely ja koko isätyön kehittäminen on tulevaisuudessa merkittävä kehittämishaaste. Lisäksi asiakkaiden ongelmat ovat usein hyvinkin rajuja, ja juuri tällaisten asiakkaiden kanssa työskentelyyn pitäisi tulevaisuudessa erityisesti panostaa. Oman haasteensa työlle tuovat asiakkaiden mielenterveys- ja päihdeongelmat, joiden kanssa työskentelyyn joissain ensikodeissa kaivataan menetelmiä ja tietoa.

Haastatteluissa mainittiin, että työskentely vauvojen ja etenkin äitien kanssa olisi hyvä aloittaa jo raskauden aikana. Työskentelyn kehittämiseen olisi tarvetta panostaa tulevaisuudessa enemmän. Muutoinkin erilaisten työmenetelmien tuonti käytäntöön oli kolmessa vastauksessa esillä. Yhdessä vastauksessa tuotiin esiin kevyempien ensikotiasiakkuuksien, eli niin sanottujen päiväasiakkuuksien kehittäminen. Merkittävä osa vastauksista liittyi vaikuttamis- ja tiedottamistyöhön. Näiden vastaajien mukaan on tärkeää välittää päättävälle taholle tietoa ensikotityöstä ja siitä, miten tärkeää sitä olisi tarjota oikeaan aikaan oikeille asiakkaille. Tähän liittyen yksi vastaaja nosti esille etsivän työn, eli miten haasteellista mutta samalla tärkeää on saada ensikotityön tarve ja tarjonta kohtaamaan.

...se tiedon kulku ja se semmonen päätöksentekijöihin vaikuttaminen, että näihin perheisiin kannattaa panostaa, heille kannattaa antaa maksutoumuksia joko meille tai muille tahoille, jossa vauvaperhe saa just heille sopivaa ja riittävän intensiivistä apua. Et semmonen tiedon taso nousis yhteiskunnassa.

Toiminnanjohtajista yksi mainitsi tässä kohdassa sen, miten ensikodissa resurssit työn toteuttamiseen ovat pienet ja toisaalta asiakkaiden ongelmat kasvavat koko ajan. Tulevaisuudessa haastavaa onkin saada sovitettua nämä kaksi asiaa yhteen, jotta voitaisiin paremmin vastata asiakkaiden tarpeisiin olemassa olevin resurssein. Lisäksi ensikotijakson jälkeisen jälkihuoltotyön kehittäminen mainittiin yhdessä vastauksessa tärkeänä kehittämishaasteena.

Kyllä se on nimenomaan haasteena se, että miten pystytään näillä resursseilla mitä meillä on, niin yhä haastavammissa olosuhteissa elävien perheiden vauvoja tukemaan, et tää vauvojen kunto ja vauvojen auttaminen, niin kyllähän se on haasteellista. Et vauvojen tilanteet voi olla hyvinkin vaikeita.

Lopuksi halusimme saada tietoa siitä, millaista tukea ensikotien toiminnanjohtajat kaipaisivat työn kehittämiseen erityisesti Ensi- ja turvakotien liitolta. Eräs vastaaja mainitsi vauvatyön konsultaatiot ja kehittämisen esimerkiksi jalkautumalla. Liitolta kaivattiin myös tukea vastaavanlaisten toimintojen toteutukseen, joita hankkeessa oli käytetty. Näistä mainittiin koulutus- ja kehittämispäivät, lähiverkostoyhteistyön tukeminen sekä paikallisseminaarit, joissa erityisesti voisi olla työnohjauksellinen työskentelyote. Erityisesti toivottiin liitolta tukea vauvatyön kehittämiseen jatkossakin, jotta hankkeesta saatu anti ei unohtuisi. Yksi vastaaja peilasi liiton tukea ensikotityön raskauteen. Hänen mielestään tukea liitolta tarvitaan etenkin ammatillisuuden ylläpitämiseen ja omien rajojen tunnistamiseen. Lisäksi Ensi- ja turvakotien liitolta toivottiin apua julkisen keskustelun ylläpitoon. Yhteistyösuhde liiton ja ensikotien välillä koettiin hyvänä ja sen toivottiin säilyvän jatkossakin.

Et jotenkin tuntuu siltä et ois ihana jos pystys jatkamaan jotenkin niin, että tää projektin hyöty ei pikkuhiljaa hiipuis, vaan et liitto pystyis tukemaan tässä vauvatyön kehittämisessä jatkossakin.

7 POHDINTA

7.1 Tutkimustulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Vastaavanlaisia asioita, kuin me työssämme selvitimme, oli Sosiaalitalouden tutkimuskeskus kysynyt Vauvana elämä alkaa -hankkeessa mukana olleiden ensikotien työntekijöiltä. Erityisesti hankkeessa käytettyihin toimintoihin liittyen saadut tulokset olivat hyvin samankaltaisia, kuin meidän saamamme tulokset. Mielestämme tämä vahvistaa omien tulostemme paikkansapitävyyttä.

Tutkimuksemme tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että Vauvana elämä alkaa -hankkeeseen kokonaisuudessaan ollaan oltu ensikodeissa pääasiassa erittäin tyytyväisiä. Vauvatyöhön on saatu paljon uutta ajatusta ja menetelmiä, mikä osaltaan on auttanut tuomaan vauvoja paremmin esiin ensikodin arjessa. Tämä oli myös hankkeen alkupe-
räinen tavoite. Keinoja ja välineitä on saatu myös ylisukupolvisen lastensuojeluasiakkuuden katkaisemiseen.

Hankkeessa käytetyistä toiminnoista erityisen toimivina koettiin jalkautuminen sekä paikallisseminaarit, myös lähiverkostoyhteistyö mainittiin useammassa vastauksessa. Kaikki näistä tukimuodoista ovat melko uusia ja vähemmän projektityössä käytettyjä verrattuna koulutus- ja kehittämispäiviin. Uudet toimintamuodot ovat tuoneet lisää mielenkiintoa kehittämistyöhön ja mahdollistaneet ensikotien kaikkien työntekijöiden mukanaolon. Toimintamuodot ovat lisäksi osallistavia, mitä nykyisessä kehittämistoiminnassa korostetaan entistä enemmän (Toikko & Rantanen 2009, 90).

Kehittämistyössä osallistamisesta on monenlaisia hyötyjä. Tuloksellisuuden kannalta tärkeimpien sidosryhmien mukana olo suunnittelussa ja päätöksenteossa on todella tärkeää. Näin voidaan ottaa eri tahojen tarpeet ja intressit mahdollisimman hyvin huomioon. Yhteistyökumppaneiden osallistuminen lisää myös sitoutumista kehittämiseen. (Toikko 2009, 90.) Kehittämistyöhön syntyy sisäinen motivaatio, kun toiminta itsessään on palkitsevaa eikä toimintaa ohjaa ulkoiset motiivit, vaan suora hyöty omaan työhön (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2004, 203).

Vaikka lähiverkostoyhteistyö koettiin pääosin hyvänä, sen jatkuvuus epäilytti joitakin vastaajia. Toiminta käynnistyi vasta hankkeen lopussa, eikä tapaamisia ehtinyt olla sen aikana kuin kerran. Ensi- ja turvakotien liitto voisikin tukea ensikoteja lähiverkostoyhteistyön kehittämisessä olemalla aluksi tiiviimmin mukana lähiverkoston tapaamisissa. Kun toiminta ajan myötä vakiintuisi, ei yhtä tiivistä tukea enää tarvittaisi.

Tulevaisuuden kehittämishaasteet olivat hyvin erilaiset jokaisessa ensikodissa, ja huomaisimme, että tarvetta työn kehittämiseksi koetaan olevan vielä paljon. Tämä on toisaalta hyvin luonnollista, koska ensikotien asiakkaiden tarpeet muuttuvat ja moninaistuvat koko ajan, joten tuolloin tarvitaan jotain uutta kehitystä myös työskentelyyn heidän kanssaan. Näistä kehittämishaasteista voidaan myös nähdä ensikodeissa tehtävän työn suunta, eli minkä tyyppiseksi työ on tulevaisuudessa muotoutumassa. Näyttäisi, että ensikotityössä erityisesti isät ovat tulossa entistä enemmän mukaan asiakkuuksiin. Miesten kanssa työskennellään Ensi- ja turvakotien liitossa jo nyt, mutta painopiste on lähinnä väkivaltakierteen katkaisemisessa ja siihen liittyvien kriisien selvittämisessä (Korvenpää 2006). Ensikodeissa isien kanssa työskentely on tulosten perusteella lisääntynyt, ja vaikka menetelmiä siihen jo jonkin verran onkin, joissakin ensikodeissa niitä kaivataan lisää.

Jatkossa tutkimustuloksia voidaan hyödyntää monella tavalla. Ensi- ja turvakotien liitolle tulokset ovat tärkeitä, koska niiden avulla liitto saa tietoa hankkeen onnistumisista ja kehittämisen paikoista, mikä osaltaan tukee liiton tulevaa hanketyöskentelyä. Tulosten avulla saadaan tietoa siitä, mitkä toiminnot (koulutuspäivät, seminaarit, lähiverkostotyö ja niin edelleen) ovat ensikotien kannalta erityisen toimivia, mihin toimintoihin ensikodit toivovat lisää panostusta ja tukea sekä mitä sellaista hankkeen eri toiminnoilla on saatu aikaan, jota liiton taholta ei ollut osattu odottaa. Esimerkiksi jalkautuvaa työtettä, paikallisseminaareja ja lähiverkostoyhteistyötä liitto voisi käyttää kehittämisen tukena myös jatkossa. Haastattelujemme tulokset antavat myös tärkeää tietoa siitä, mitkä asiat ensikodeissa ovat tällä hetkellä ajankohtaisia ja mihin työmuotoihin tulevaisuudessa kannattaisi kehittämistyötä suunnata.

Tekemämme tutkimuksen pohjalta syntyi joitakin mahdollisia jatkotutkimuksia koskevia ideoita. Ensikotityötä voisi kehittää valtakunnallisesti myös asiakasnäkökulmasta. Ensikodin asiakkaiden toiveita voitaisiin kartoittaa ja sitä kautta pyrkiä luomaan toimin-

toja, jotka tukisivat heidän kasvuaan vanhemmuuteen. Myös Vauvana elämä alkaa -hankkeen paikallisissa kehittämishankkeissa syntyneitä menetelmiä voitaisiin arvioida, kun ne ovat ehtineet toimia muutaman vuoden ajan. Isätyö ensikodeissa on vielä melko uusi asia ja sen kehittämiseen voitaisiin keskittyä esimerkiksi omassa hankkeessaan.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Jari Metsämuurosen mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuudelle on olemassa muutamia kriteerejä. Tutkimuksen tekee luotettavaksi koko tutkimusprosessin johdonmukaisuus, jolloin tutkittava ilmiö, aineistonkeruumenetelmä, teoreettinen viitekehys, analysointimenetelmä sekä tulosten raportointi muodostavat loogisen kokonaisuuden. Tutkijan tulee lisäksi reflektoida omaa toimintaansa tutkimuksen aikana, jolloin hän pystyy perustelemaan siinä tekemänsä valinnat. Aineistosta tuloksina saadun tiedon tulee olla laadukasta ja helposti yleistettävissä. (Metsämuuronen 2006, 202.)

Pyrimme opinnäytetyössämme siihen, että teoria ja aineisto kohtaisivat toisensa. Teoria-tieto ensikodeista ja niissä tehtävästä työstä on taustalla Vauvana elämä alkaa -hankkeessa, johon taas haastatteluista saamamme tulokset olennaisesti liittyvät. Olemme myös pohtineet koko tutkimusprosessin ajan sitä, miten kussakin vaiheessa olisi hyvä toimia. Toisaalta olemme myös miettineet sitä, mitä asioita tekisimme nyt eri tavalla. Tutkimuksen tekee luotettavaksi se, että käytössä oli haastattelurunko, johon kirjatut kysymykset esitettiin kaikille haastateltaville samassa järjestyksessä ja samansisällöisinä. Haastateltavat olivat siinä suhteessa keskenään tasa-arvoisia, että kaikki toimivat ensikodissa samoissa tehtävissä ja heillä oli suurin piirtein samanlainen asema myös hankkeeseen nähden.

Tutkimustulosten luotettavuutta lisää myös se, että jos samoja asioita haluttaisiin selvittää uudelleen vaikkakin hieman eri tavoin muotoilluin kysymyksin, saataisiin aikaan luonteeltaan samanlaisia vastauksia. Tämä johtuu siitä, että haastattelukysymykset ja niiden avulla saadut tulokset liittyvät tiettyyn asiaan, tässä tapauksessa ”Vauvana elämä alkaa” -ensikotien vauvatyön kehittämishankkeeseen ja sen toteutumiseen.

Sekä tutkimuksen luotettavuutta että eettisyyttä arvioitaessa on hyvä miettiä tutkimusprosessin aikana tekemiään valintoja ja mikä missäkin tilanteessa on oikein tai väärin (Kuula 2006, 21). Varsinkin tuloksia kirjoittaessa tutkimuksen eettisyys oli tärkeässä asemassa, kun mietimme, miten esittää haastatteluissa esiin nousseet asiat mahdollisimman anonyymisti. Haastavaksi työskentelyn eettisestä näkökulmasta teki se, että mielestämme joidenkin kysymysten kannalta olennaiset asiat olivat vastauksissa ilmiöitä tai menetelmiä, jotka esiintyvät vain jossain tietyssä ensikodissa. Pyysimme tähän apua Sosiaalitalouden tutkimuskeskuksen yhteistyökumppaniltamme, joka pyysikin haastattelut kokonaisuudessaan tarkasteltavakseen. Myös tässä kohdin mietimme eettisyyttä paljon, ja olimme epävarmoja siitä, saako vastauksia nähdä kukaan muu kuin me.

7.3 Opinnäytetyön tekoprosessi

Opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoista aikaa. Kummallakaan meistä ei ollut aiempaa kokemusta hanketyöstä eikä sen arvioinnista, ja koemme oppineemme opinnäytetyöprosessin aikana monia asioita niihin liittyen. Opinnäytetyön kautta meille on hahmottunut hankkeen prosessiluontoisuus, ja olemme huomanneet hankkeen koostuvan erilaisista osioista ja vaiheista. Olemme myös päässeet tutustumaan hankkeessa tarvittaviin suunnitelmiin ja rahoitushakemuksiin, ja saaneet kuvaa siitä, mitä niiden on tarkoitus pitää sisällään. On myös ollut ilo tehdä yhteistyötä Ensi- ja turvakotien liiton Vauvana elämä alkaa -hankkeen työntekijöiden sekä ensikotien toiminnanjohtajien kanssa.

Kuten yleensäkin pitkäkestoisten prosessien aikana, kaikki asiat eivät myöskään meillä menneet, kuten olimme suunnitelleet. Eniten haastetta opinnäytetyöllemme aiheutti sen aikataulu, jossa erinäisten syiden vuoksi tapahtui viivästyksiä, eikä esimerkiksi haastatteluista saatu tehtyä siinä ajassa kuin oli ajateltu. Haastateltavat olivat kiinni omassa työssään ja toisaalta puhelinhaastatteluihin tarvitsemamme tila oli ahkerassa käytössä, joten tilavarausten ja haastattelujen aikataulujen yhteensovittaminen oli oma mielenkiintoinen palapelinsä. Haasteellista oli myös se, että teimme opinnäytetyötä koko ajan muun koulunkäynnin ohella, joten ajankäyttöä oli varsinkin loppuvaiheessa pakko suunnitella tarkemmin. Kokonaisuutena ajatellen aikataulussa pysyttiin kuitenkin melko hyvin, mistä olemme erittäin tyytyväisiä.

Vaikka saamamme tulokset olivatkin koko Vauvana elämä alkaa -hankkeen kannalta tärkeitä ja merkittäviä, ja yhteistyö projektihenkilöstön ja ensikotien kanssa on ollut myös siinä suhteessa onnistunutta, ilmeni jälkikäteen asioita, joita olisi voinut tehdä toisin. Hyvä esimerkki ovat haastattelukysymykset, jotka olisi voinut lähettää kaikille haastateltaville etukäteen tutustuttaviksi. Tätä muutama haastateltava meiltä pyysikin, mutta tasapuolisuuden ja tutkimuseettisyyden nimissä emme voineet kysymyksiä lähettää heillekään. Jotkin kysymykset olivat toisille melko haastavia, joten vastaukset niiden kohdalla saattoivat jäädä toivottua suppeammiksi. Osasyynä tähän lienee juuri se, ettei haastateltavilla ollut mahdollisuutta tutustua kysymyksiin edeltä käsin.

Haastattelukysymysten laatiminen toimiviksi ja samalla muodoltaan ymmärrettäviksi vei myös aikaa ja jälkikäteen huomasimme, että korjattavaakin olisi vielä ollut. Esimerkkinä kysymys, jossa tiedustelimme, onko hanke tuonut mukanaan jotakin odottamattomia muutoksia. Vastaaajien oli hyvin vaikea mieltää, mitkä asiat olivat odotettuja ja mitkä eivät. Jälkeenpäin tarkasteltuna kyseisen kysymyksen olisi voinut jopa jättää kokonaan pois, koska sillä ei saatu juuri lainkaan tulosten kannalta merkittäviä vastauksia. Saimme apua kysymysten laadintaan projektin työntekijöiltä ja arvioijalta, ja joidenkin kysymysten osalta noudatimme saamiamme vinkkejä hieman liiankin orjallisesti.

Toimintoihin liittyen ajatuksenamme oli alun perin kysyä toiminnanjohtajien mielipidettä kyseisestä menetelmästä yleisellä tasolla ja tämän jälkeen erityisesti Vauvana elämä alkaa -hankkeeseen liittyen. Tätä eroa vastauksista ei kuitenkaan riittävästi saatu esille, koska vastaukset tuntuivat liittyvän pääosin toimintoihin juuri hankkeen näkökulmasta. Haastattelutilanteessa olisi ehkä pitänyt enemmän painottaa sitä, että haluamme tietoa sekä yleisesti että hankkeen näkökulmasta.

Tarkoituksenamme oli tehdä koehaastattelu ennen varsinaisia haastatteluja, mutta emme sitä tehneet, koska haastateltavien joukko oli jo muutenkin melko pieni, ja mielestämme jokaisen haastatteluun osallistuvan toiminnanjohtajan vastaus oli tulosten kannalta tärkeä. Emme myöskään kokeneet haastateltavan kannalta mielekkääksi, että hänen pitäisi vastata samaan haastatteluun kahdesti. Yhden vastaajan haastattelemisen kahdesti olisi mielestämme myös jossain määrin syönyt tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta, koska kaikki haastateltavat eivät tuolloin olisi olleet tasa-arvoisessa asemassa keskenään.

Haastattelurungon muokkaamiseksi koehaastattelu kuitenkin olisi ollut hyödyllinen, koska olisimme saaneet tietoa siitä, mikä kysymys ei nykyisellään toimi.

Opinnäytetyön haastattelujen teossa huomasimme, miten haasteellista haastattelemisen todellisuudessa on. Kukin tilanne on ainutkertainen, ja siksi pitäisi kuunnella erittäin tarkasti, mitä haastateltava sanoo ja osata tarvittaessa esittää lisäkysymyksiä. Kummallakaan ei varsinaisesti ollut aiempaa haastattelukokemusta, ja tämä näkyi haastattelutilanteissa epävarmuutena ja liian orjallisena kysymysrunгон noudattamisena. Lisäksi tietty jännitys haastattelutilanteessa aiheutti sen, että joitain tärkeitä asioita on saattanut unohtua, mikä on tullut ilmi vasta myöhemmin.

LÄHTEET

Alla Kvinnors Hus 2009. Skyddat boende. Viitattu 29.5.2009.

<http://www.allakvinnorshus.org/behoever-du-hjaelp/skyddat-boende.aspx>.

Ensi- ja turvakotien liitto 2005. Projektiseloste.

Ensi- ja turvakotien liitto 2006a. Ensikodit. Viitattu 18.1.2010.

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/ensikodit/>.

Ensi- ja turvakotien liitto 2006b. Jäsenedistykset. Viitattu 13.10.2009.

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/jasenyhdistykset/>.

Ensi- ja turvakotien liitto 2006c. Lapsityö. Viitattu 18.1.2010.

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/lapsityo/>.

Ensi- ja turvakotien liitto 2006d. Päihdeongelmien hoitoon erikoistuneet ensikodit ja avopalvelut. Viitattu 18.1.2010.

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/pidakiinni/>.

Ensi- ja turvakotien liitto 2006e. Rahoitus. Viitattu 18.1.2010.

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/rahoitus/>.

Ensi- ja turvakotien liitto 2006f. Tietoa ensikotiasiakkaista. Viitattu 18.1.2010.

http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/haetko_tietoa2/tietoa_ensikotiasiakkaista/.

Ensi- ja turvakotien liitto 2006g. Tosi-projekti. Viitattu 15.4.2010.

http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/tosi-projekti-totisesti_toisen/

Ensi- ja turvakotien liitto 2006h. Turvakodit. Viitattu 18.1.2010.

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/turvakodit/>.

Ensi- ja turvakotien liitto 2006i. Yhteistyö. Viitattu 18.1.2010.

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/yhteistyo/>.

Ensi- ja turvakotien liitto 2007. Vuosikertomus 2007. Viitattu 18.1.2010.

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/@Bin/1955112/ETL+Vuosikertomus+2007.pdf>.

Ensi- ja turvakotien liitto 2008. Vuosikertomus 2008. Viitattu 9.3.2010.

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/@Bin/3079045/Vuosikertomus+2008.pdf>.

- Ensi- ja turvakotien liitto i.a. Vauvana elämä alkaa –projekti. Ensi- ja turvakotien liiton moniste.
- Hakkarainen, Kai; Lonka, Kirsti & Lipponen, Lasse 2004. Tutkiva oppiminen : järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. Helsinki: WSOY.
- Heinjoki, Heli 2006. ”Koputamme oveen ennen kuin astumme sisään”. Ensikotiyhteistyötä Pietarissa. Esikko 4/2006. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenlehti, 22-23.
- Heinänen, Aira 1992. Lapsen tasa-arvoa tavoittamassa. Ensi- ja turvakotien liiton historiikki 1945-1990. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Henttonen, Tanja 2006. Vauva näkyväksi. Vauvana elämä alkaa – projektissa kehitetään ensikotityötä. Esikko 4/2006. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenlehti, 7-9.
- Henttonen, Tanja 2009. Projektityöntekijä. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki. Sähköpostiviesti 3.3.2009.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Ingram, Simon 2005. Egypt's first shelter for young mothers living on the street. Unicefin artikkeli. Viitattu 29.5.2009.
http://www.unicef.org/infobycountry/egypt_29734.html.
- Kalavainen, Susanna 2005. Ensikodin päiväryhmät : kuvaus lastensuojelun vauvaperheyden kehittymisestä. Helsinki : Ensi- ja turvakotien liitto.
- Karhu, Minna 2007. Kiikku-vauvaperhetyö ® Helsingin kaupungin sosiaaliviraston eteläisessä perhekeskuksessa. Kehittämistyö. Kiikku-vauvaperhetyön ® koulutus 2006-2007. Vammaisten lasten tukisäätiö. Viitattu 9.3.2010.
http://www.vamlas.fi/tiedosto/Minna_Karhun_kehittamistyö.pdf?PHPSESSID=904a281ff2dc49f8a7197cd8fcc5e0.
- Kettunen, Aija 2009. Ensi- ja turvakotien liiton Vauvana elämä alkaa – projekti. Arviointiraportti. Joulukuu 2009.
- Kettunen, Sami 2003. Onnistu projektissa. Helsinki: WSOY.
- Koponen, Anne 2006. Sikiöaikana päihteille altistuneiden lasten kasvuympäristö ja kehitys. Kotu-tutkimuksia 5/2006.
- Korvenpää, Reijo 2006. Jussityö. Viitattu 23.2.2010. <http://www.jussityo.fi/>.
- Kuosmanen, Sinikka 2006. Vauvatyön vahvat kouluttajat: ”Keskitymme suhteiden rakentamiseen. Esikko 4/2006. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenlehti, 12-13.

- Könni, Anneli 2008. Armonkoti - turvapaikka Thaimaassa. Helsinki: Suomen Lähetysseura.
- Lastensuojelulaki 2007. Finlex – valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 28.1.2010. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.
- Launonen, Kaisa 2007. Vuorovaikutus – kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Lohtander, Erja 2006. Projektin alkukartoituksen tuloksia. Esikko 4/2006. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenlehti, 11.
- Metsämuuronen, Jari (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp.
- Mäntymaa, Mirjami 2006. Early Mother-Infant Interaction: Determinants and Predictivity. Tampereen yliopisto. Lääketieteen laitos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Viitattu 16.2.2010. <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-6604-7.pdf>.
- Niemelä, Pirkko; Siltala, Pirkko & Tamminen, Tuula 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY.
- Salo, Saara 2006. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon: kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 44–77.
- Sinkkonen, Jari 2001. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.
- Sosiaaliportti.fi 2009a. Lastensuojelun käsikirja. Perhetyön toimintamuotoja. Viitattu 19.1.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/toimintamuodot/#linkki3>.
- Sosiaaliportti.fi 2009b. Lastensuojelun käsikirja. Vauvatyö. Viitattu 19.1.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vauvatyo/>.
- Stichting Wende 2009. Help services. Viitattu 29.5.2009. http://www.stichtingwende.nl/en/need_help/help_services#pregnant.
- Suomen Lastenhoitoyhdistys 2009. Föreningen. Viitattu 10.2.2009. <http://www.bvif.fi/foreningen/>
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistumiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilén, Marika; Vihunen, Riitta; Vartiainen, Jari; Sivén, Tuula; Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus: erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

LIITE 1

HAASTATTELURUNKO

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Pieksämäen Diakista. Teemme opinnäytetyötä ensikotien kehittämistyöstä. Työmme liittyy myös Vauvana elämä alkaa -hankkeen loppuarviointiin. Haluaisimme nyt haastatella teitä hankkeeseen liittyen.

Haastateltavilta kysymme seuraavia perustietoja:

- Missä asemassa työskentelet kyseisessä ensikodissa?
- Kuinka pitkään olet ollut mukana ensikotityössä?
- Millainen on ollut roolisi Vauvana elämä alkaa -hankkeeseen liittyvässä kehittämistyössä?

Hankkeeseen liittyvistä odotuksista:

- Mitä ennako-odotuksia teillä oli Vauvana elämä alkaa -hankkeelta? Minkä asioiden odotitte tuolloin olevan toisin hankkeen päätyttyä?
- Miten nuo odotukset ovat täyttyneet?

Toimintoihin liittyvät kysymykset:

- Hankkeen aikana on järjestetty useita koulutus- ja kehittämispäiviä. Tarkoituksena oli juurruttaa koulutus- ja kehittämispäivien antia ensikodin toimintaan.
  - Miten toimiva tällainen tapa on yleisesti?
  - Mitä hyötyä hankkeen koulutuksista on tullut teidän ensikodillenne?
- Hankkeen yhtenä tavoitteena oli löytää ensikodeille omia paikallisia kehittämisteemoja.
  - Kuinka tärkeänä pidätte kehittämisteemojen löytämistä ensikodeille yleisesti? Miksi?
  - Miten paikallisten teemojen löytäminen ja kehittäminen toimi teidän ensikodissanne?
- Hanke tarjosi tukea ensikotien kehittämistyölle jalkautumalla kentälle. Erja Lohtander, Tanja Henttonen ja Sinikka Kuosmanen kävivät ensikodeissa.
  - Onko tällainen Liitosta jalkautuminen mielestänne hyvä tapa yleisesti ottaen? (Miksi ei?)
  - Miten projektihenkilöstön jalkautuminen tuki juuri tähän hankkeeseen kuuluvaa kehittämistyötä?

- Hankkeen puitteissa järjestettiin paikallisseminaareja lähes kaikilla ensikotipaikkakunnilla.
  - Kuinka hyödyllisinä koette seminaarit ensikotityön tunnettavuuden kannalta?
  - Miten tärkeänä pidätte Ensi- ja turvakotien liitolta saamanne tukea seminaarien järjestämisessä?
  - Miten arvioitte seminaarin lisänneen ensikotien tunnettavuutta yleensä? Entä sidosryhmissä?
  - Uskotteko seminaarin auttaneen sidosryhmiä ymmärtämään vauvatyön merkityksen?
  - Kuinka oman paikkakuntanne seminaari mielestänne onnistui? (Miksi näin?)
- Hankkeen viimeisimpänä toimintona ensikodit ovat muodostaneet lähiverkostoja, jotka voivat tukea ensikotien kehittämistyötä ja joiden avulla ensikodit voivat saada vertais-tukea.
  - Miten hyödyllistä oletatte lähiverkostoista saadun tuen olevan teidän ensikodilenne? Miksi näin?
- Ovatko jotkut asiat hankkeen aikana muuttuneet, joita ette olleet osanneet odottaa? Miten?
- Onko hankkeen anti siirtynyt ensikodin työkäytäntöihin? Jos on niin miten? / Jos ei niin mistä se voisi johtua?
- Mitkä asiat mielestänne ovat tulevaisuudessa ensikotityön kehittämisen haasteina?
- Millaisia tulevaisuuden haasteita näette erityisesti oman ensikotinne työn kehittämisessä?
- Millaista tukea jatkossa kaipaisitte työn kehittämiseen Ensi- ja turvakotien liitolta?
  - Riittääkö nykyinen tuki, vai kaivataanko vielä lisäksi muunlaista tukea? Millaista?
  - Koitteko jonkin hankkeessa käytetyn tukimuodon erityisen hyvänä? Miksi?

KIITOS HAASTATTELUSTA!